

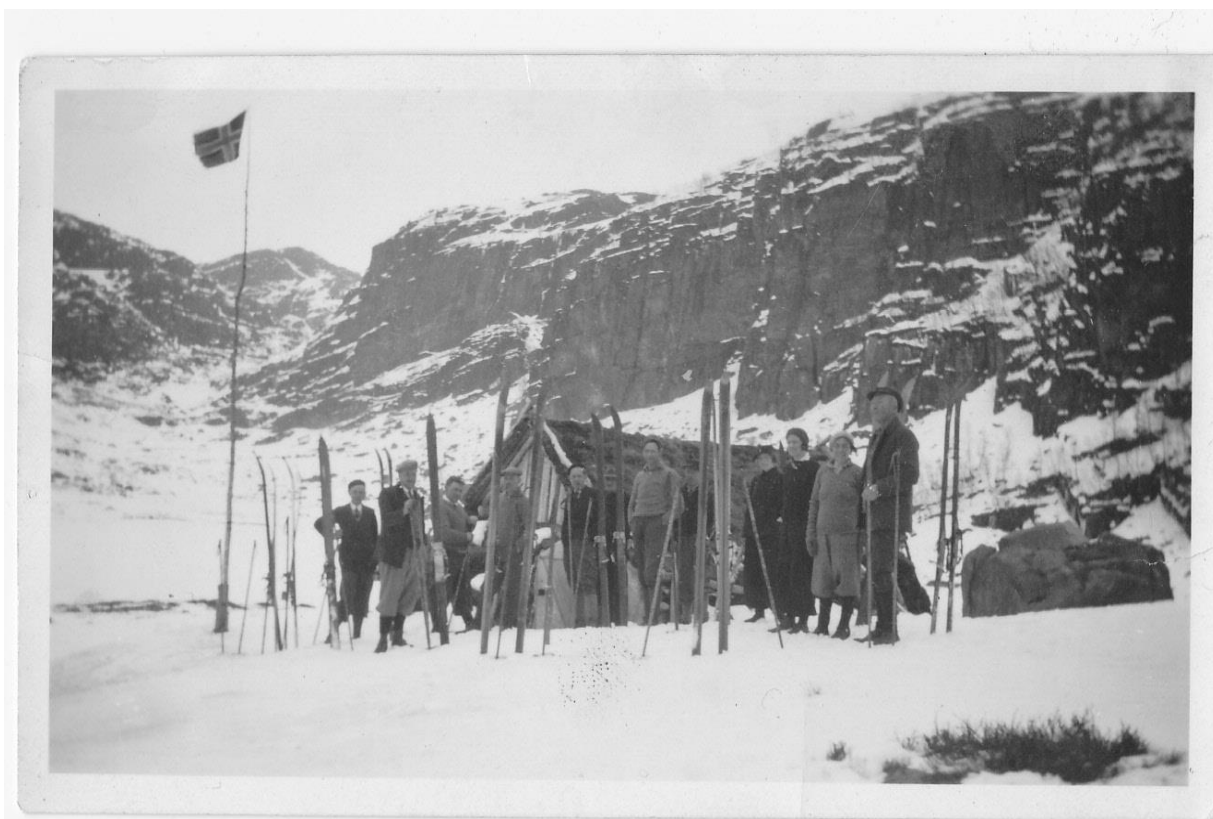
En Fjellkultur i Frafjordheia

av

Yngvil Une Molaug (21.10.15)

Fjellhytta, Klobben/"klubben"

Anno 1911

Fjellhytta Klobben/Klubben på stølsfjellet i Frafjord heia. Den ble reist i et utmarksområde på Hålandsfjellet tilhørende Hålands-gårdene i Frafjord. Beliggenheten til hytta er mellom Kleivane og Hålandsstølen. På bildet er: fra venstre som nr. 3 Teodor Toresen Haaland (f.1883), nr.4 Tobias Våland, nr.5 Eldar Molaug (f.1902), nr.6 Knud.O. Molaug (Moluf) (f.1890). Helt til høyre i fotoet står min oldefar Peter Laurits Molaug (f. 1877). Rundt Påsketider på tidlig 1930-tallet.

Foto: Peter Laurits Molaug.

Forord

Hensikten med denne artikkelen er å gi en sammenheng og klarhet i Fjellhytta, «Klobbens» historikk og bruk. Til nå har den vært minimalt omtalt i bygdebøker osv. Jeg synes" Klobben" fortjener litt oppmerksomhet. Ved å presentere skriftlige kilder(upubliserte) og muntlige overleveringer fra egen slekt (Molaug-etterkommere) med tilleggsopplysninger fra Haalands og Vålands-etterkommere, tegnes sakte men sikkert et tydeligere bilde av «Klobben». Når biter Puzzles på plass evner en å få mer helhetlig oversikt. Detaljer angående byggets opprinnelse, bygningshistorikk, tiltakets initiativtakere og innblikk i lang bruk kommer frem.

Dette er informasjon som gir bredde til «Klobben`s» helhetlige historie. Fotohistorisk materiale er også viktig dokumentasjon når en vil vise til byggemetode og initiativtakerne m.m.

Jeg vil hevde at «Klobben» har en kulturhistorisk verdi. Dette vil jeg begrunne med noen kulturelle «knagger» underveis. Tydeligvis har de som bygde Fjellhytta latt seg inspirere av den lokale byggeskikk som har eksistert i stølsbygninger i Frafjordheia. Bygningen har av den grunn fått sitt særpreg. I grunnform fremstår «Klobben» som tilnærmet autentisk bortsett fra fjernet torvtak og et noe endret inngangsparti. Mye av inventaret og konstruksjonen innvendig er tilfredsstillende bevart. De skriftlige kildene omkring restaurerings-historikk, muntlig info og gamle foto, bygger opp under påstanden om bruk av gammel byggemetode. Tidfeste av byggeår er vesentlig for å sette fokus på tidsperspektiv og materialbruk/tilgang.

Hvem var så fanebærere for at “klobben” ble en realitet? Hvordan kan det ha seg at samholdet og båndene ble merkbart vevd sammen i fjellheimen? Hva gjorde at fjellhytta “klobben” trakk mye folk og evnet å glede et x-antall mennesker i generasjoner? Den har stått urokkelig igjennom 1 og 2 verdenskrig. Folk har stadig mobilisert krefter for at «Klobben» fortsatt må få ha livets rett. Har den satt noen varige spor i oss? Fra et bevaringsperspektiv er innsatsen beundringsverdig og sjelden. I mitt dokument vektlegges perioden tilhørende oldefar og farfar- generasjonen.

Et Sosialt Mønster

“Klobben” ble et sosialt samlingspunkt på stølsfjellet i Frafjord heia på fritiden. Mest av alt var det folk med slekts- tilhørighet som brukte den. Overnattingsplassen var beskjedent i forhold til antall mennesker. Uansett var det fjelliv og sosialt samvær som stod høyest i fokus. “Klobben” ble også et trekkplaster for bygdefolk tilhørende Frafjord dalen. Slekt og venner fra nabodalen Espedal vandret gjerne over fjellet for å treffe kjensfolk.” Klobben” ble en naturlig arena for folk som trivdes i lag, enten det bare ble med dagsturer eller at det var anledning for overnattinger. Den nokså anonyme tilholds-plassen (på den tid) ble ofte besøkt av venner og samfunnsbekjensheter fra bykjernen. (Stavanger). Det betyr at denne fjellkulturen tiltrakk seg mennesker langt ut over egne bygde grenser. Fossan-laget tok ofte turen med rutebåten fra Stavanger til Frafjord, for å treffe folk som var i Klubb-Hytta. Et sosialt samvær hvor en kunne tilføre hverandre noe av opplysende verdi, var definitivt av betydning. Å få impulser fra bylivet var vel neppe negativt med hensyn til bygdeutviklingen. Snarere heller informativ, spennende og nyttig.

Med bekjensheter utenfor bygde grensen fikk en gjerne løftet blikket litt på det som foregikk inne i storbyen Stavanger. En sunn informasjonsflyt innen arbeidsliv, kirkelige sysler, skole-system, styresett, samfunnsutvikling, rutetrafikk, temaer i lag og foreningsliv til nytenkning i jordbruket for å nevne noe. Kunnskapen var viktig for egen bygdeutvikling. Samfunnsstruktur og det politiske landskapet kom på denne måten nærmere ei bygd som lå avsides til inst i en fjord. Mangelen på vei var et hinder. Utviklingen gikk dessuten i et saktere tempo på landsbygda. «Et vindu» ut mot fremskrittet i Stavanger lokket nok litt.

Frafjord- dalen hadde vært en relativt “avstengt” bygd i flere generasjoner forut, men når Dampbåten fikk fast rute herinn, endret også bygdesamfunnet seg sakte men sikkert. Noen brøt opp og flyttet til byen mens andre ble værende. Utflyttere, byfolk, slekt og bekjente kom på besøk og en kunne utveksle erfaringer og høre nytt. Bygdefolket på sin side satt med mye verdifull nedarvet kunnskap som hadde fulgt slektsleddene. En god dialog mellom by og bygd fungerte best om en på likefot respekterte hverandres erfaringer og kunnskaper på de ulike områder. Til tider kunne spenninger tilspisse seg mellom byfolk og bygdefolk med påfølgende protester og merkbar misnøye.

Spesielt ved høytider som Påske og i sommerferier ble samlingene ved Fjellhytta “Klobben” større enn vanlig. Slektninger kom selvsagt ofte med rutebåten i fra Stavanger. Fra Fjordbunnen og opp til øvre del av Frafjord dalen bar det avgårde enten til fots eller om mulig med hest og kjerre.(ca. 5 km) Deretter tok de til fots opp til” Klobben”, retning Norddalen, langs kanten av Hålands fjellet. Det var den gang ikke bilvei (1911). Hest og kjerrevei standard kom i ca. 1907.

Jeg håper at fortellingene fra mine slektninger kan inspirere andre til selv å ville skrive om minnerike stunder i “Klobben”. En ide kan muligens være å avskrive og sortere ut håndskrevet materiale som finnes på “Klobben” fra 1930/ 1940 tallet og utover.

Et Fjellhytte-eventyr starter i 1911.

Eventyret om Fjellhytta” klobben”/ (klubben) startet ved at kamerater med tette vennskapsbånd gikk sammen om å reise et lite byggverk på Hålands fjellet i Frafjord i 1911. For flesteparten var det følelsen av tilhørighet, røtter og identitet som var den sterkeste drivkraften bak dette hytteprosjektet. Nærheten til forfedrenes landskap betydde mye og dragingen til fjell og sted ble av den grunn sterk. I området var fremdeles” rester” og spor etter det gamle produksjonsjordbruket som en gang var, med støler, høyløer og gammel slåttemark. m.m. En driftsmetode og et livsgrunnlag som hadde stått i sentrum for den kjente selvberginga i generasjoner. En kjensgjerning som bare styrket båndene til både fjellet og kameratskapet ytterligere. Min oldefar var født og oppvokst på Molaug Gård (under bruk 2), og var således iblant den siste generasjonen som hadde opplevd og vært med i arbeidene på stølen og teigslåtten i Frafjord heia. Han kjente i likhet med de andre i bygda, dette kulturlandskapet godt. Samtidig må de ha delt fasinasjonen for fjellet og det som fjell-livet bød på av opplevelser. Fjellhytta ble dermed en ypperlig base for samvær, opplevelser og aktiviteter på fritiden. En kunne dyrke fjellivet med kortere eller lengre skiturer, gåturer, drive fiske, plukke multer, gå på rypejakt eller dra i gang konkurranser av ymse slag. Med i byggeprosessen av” Klobben” i 1911, var der også medhjelpere. I tiltaket med å reise bygget var det med folk i fra bygda men også enkelte ute ifra bykjernen. (Før Hetland). Det er ikke sikkert at det er mulig å kunne navngi alle som hjalp til men de en vet om skal bli nevnt litt senere. Folk stilte opp for hverandre. Å være i lag betydde mye, ikke minst å ha en plass å treffes. Hytteprosjektet “Klobben” var i støpeskjeen tuftet på et sameie mellom kamerater som delte lidenskapen for denne Fjellheimen. Nærmest alle som var med i “Klobben”, var vokst opp på gårdsbruk nede i Frafjord eller hadde slekts forbindelse

gjennom ektefellen. Dette var et felles fundament som bandt dem sterkt sammen. Gårdene de vokste opp på lå i umiddelbar nærhet til hverandre. De 4 personene som helt sikkert hørte til på eiersiden etter skriftlig opplysninger og muntlige fortellinger fra etterkommerne er: Teodor Toresen Haaland (f.22 sept 1883 på Håland), Kristian Toresen Haaland (f.19 okt 1877 på Håland), Tobias Pedersen Vaaland (24.jan.1881) og Peter Laurits Pederson Molaug (f.28 sept 1877 på Molaug). Enkelte hevder at det kan ha vært en femte person med på eiersiden men informasjonen er for skral til at en kan mene noe sikkert om dette. Årsaken til forvekslingene synes ofte å bunne i dette faktum; at personer har vært med som medhjelpere ifra starten av, at de har vært med i renoverings-arbeid eller at de har vært mye med i samlingene på ” klobben”. En får av den grunn la dette spørsmålet stå åpent. Kristian, Teodor Haaland og flere av brødrene deres var min oldefar; Peter Laurits Molaug`s barndomsvenner fra oppveksten i Frafjord. Beslutningen om å reise «Klobben» i hjertet av området hvor det før var et rikt stølsliv med falt helt naturlig. Eksempelvis Hålands stølen, markaløer, Kommedalsstølen, Frafjord stølene og Molaugsstølen. Dette var kjente og nære omgivelser. Her hadde forfedrene deres både arbeidet og vandret utallige ganger. De gamle kjente fjellet som sin egen bukselomme hevder flere. Stedsnavn og små-navn ifra området kunne de ofte på rams. En viktig kunnskap som er med på å gi informasjon om det livet som var. Navnene forteller bl.a. hva folk har hatt å gjøre i Fjellheimen. Mye lokalhistorie kan leses ut fra gitte navn på steder og områder i fjellet.

Hålandsstølen

Ungdom og voksne hadde tilhold ved stølene, selv om stølingen tok slutt rett etter 1900-tallet engang. Her er fra en påskeferie i omkring 1946. Fra venstre som nr 1 sitter Åsmund Molaug, nr 2 m/caps er Bjørn A. Frafjord, nr 3 bak Bjørn er Magnus Løland, nr 4 i hvit anorakk er Herborg Molaug og nr 5 i hennes fang ligger Eli Bøe, nr 6 er Knut Hansen som holder rundt nr 7: Aud Molaug i hvit genser (gift Larsen), nr 8 er Borghild Konstanse Moluf/Molaug (gift.Selland), nr 9 Foran Borghild sitter en smilende Ole Molaug , nr 10 Solveig Løland (Gift med Henrik Frafjord.) og nr 11 på enden i hvit lue er Sigrun Bøe.

Foto: Herborg Molaug (gift Gudmundsen)

Fjellhytta, ”Klobben” ble reist på en liten forhøyning med vakker utsikt over Stølsvatnet. Selve grunnen tilhører Hålands gårdene nede i Frafjord. Fra ”klobben” er der flott utsyn mot den restaurerte Hålands stølen + Høyløer. Bygningene ligger et lite stykke bortenfor i nordlig retning. Tvers over Stølsvatnet i vestlig retning på en topp ligger kommedalsstølen og hviler sitt blikk over vatn og elveutvidninger.

Et Bygningshistorisk perspektiv

For nåværende eier, Ann Mari (barnebarn av Teodor T. Haaland) har det også vært av interesse om en kunne feste noen opplysninger om «Klobben» på papiret. Noe konkret om byggeår og historikk som helhet, var ønsket velkommen. Artikkelen om fjellhytta var påbegynt for en stund siden. Når jeg derimot observerte gløden i Ann Mari og hørte entusiasmen i stemmen til hennes far (Øyvinn Håland), endte det hele med et «dypdykk» i historien om «Klobben» istedenfor.

Støling og bruken av tilhørende bygningsmasse (løer), var i ferd med å avrundes i Frafjordheia. (stølingen avsluttes litt etter 1900tallet) En tidsepoke er over. Likevel må byggherrene av «Klobben» ha vært tiltrukket og inspirert av eksisterende byggeskikk. («Klobben» 1911) Drivkraften ser ut til å munne ut i en vilje til å bevare gamle byggtradisjoner. På denne måten ble fremdeles noe av det kjente og gamle som var i fred med å dø ut; «bevart»! Slik farfar har fortalt, var kameratene Peter Laurits Molaug og Kristian T. Haaland spesielt opptatt av å ivareta lokalhistorien til Frafjordbygda. De to initierte bl.a. til gravminne-utredningen på Molaug, i forbindelse med utskiftningen der i 1931. De var bekymret for at de forhistoriske spor skulle bli slettet ved et eierskifte. «Ronnane» var da primærgranskingsområde nr. 1. (Kilde: Funnet i Museumsdokumenter til Stavanger.) Om en ikke kjenner historien til Fjellhytta kan faktisk bygningsmassen lett forveksles med en gammel Støl. Grunnmuren og deler av veggene består av naturstein. På den ene langveggen har det vært lødd opp med stein helt til der taket begynner. De høye steinveggene ble tidligere omhyggelig tildekket av tykke lag med torvmasser. Se foto på s. 19. Torvmassen fungerte som god isolasjon og begrenset kaldtrekk. Noen av de nye bildene som jeg tok i 2015, viser at steinveggen er rast ut og trenger reparasjon. Kortveggene har en mix av høy steinsatt vegg og lav stående bordkledning som går tett opp til mønet. Den andre langveggen har en noe lavere steinmur men har istedenfor noe høyere stående kledning. Deler av veggpartiet her er noe endret i forhold til sin opprinnelse. Nedre ende av taket lå før strukket helt ned mot bakkenivå. Slik var utforming langs hele langsiden her (vegg mot vest) I kort-enden (som er vendt mot stølsvatnet) fantes en skrå-kuttet labankdør. Inn forbi denne var en liten ”gang”. Deretter skjedde innstigning via en ”hoveddør”. Herfra ble folk vist inn det som var både stue, soverom og kokeplass. (m/primitiv benk)

Min tante, Yngvil Molaug Haugen, husker godt at innredningen i ”Klobben” var enkel. Hun minnes at det var plass-bygde senger langs hele den ene siden av lang-veggene. (Den som vender mot Hålands stølen.) Av interiør var det noen langbenker og krakker til å sitte på, samt et lite bord. En kombinert vedovn med kokeplate på toppen stod plassert inn mot et hjørne i stua. Hun forteller videre at de ofte flokket seg rundt ovnen. Her ble det lagd mat, tørket håndklær/ tøy og en fikk varmen i seg fort.

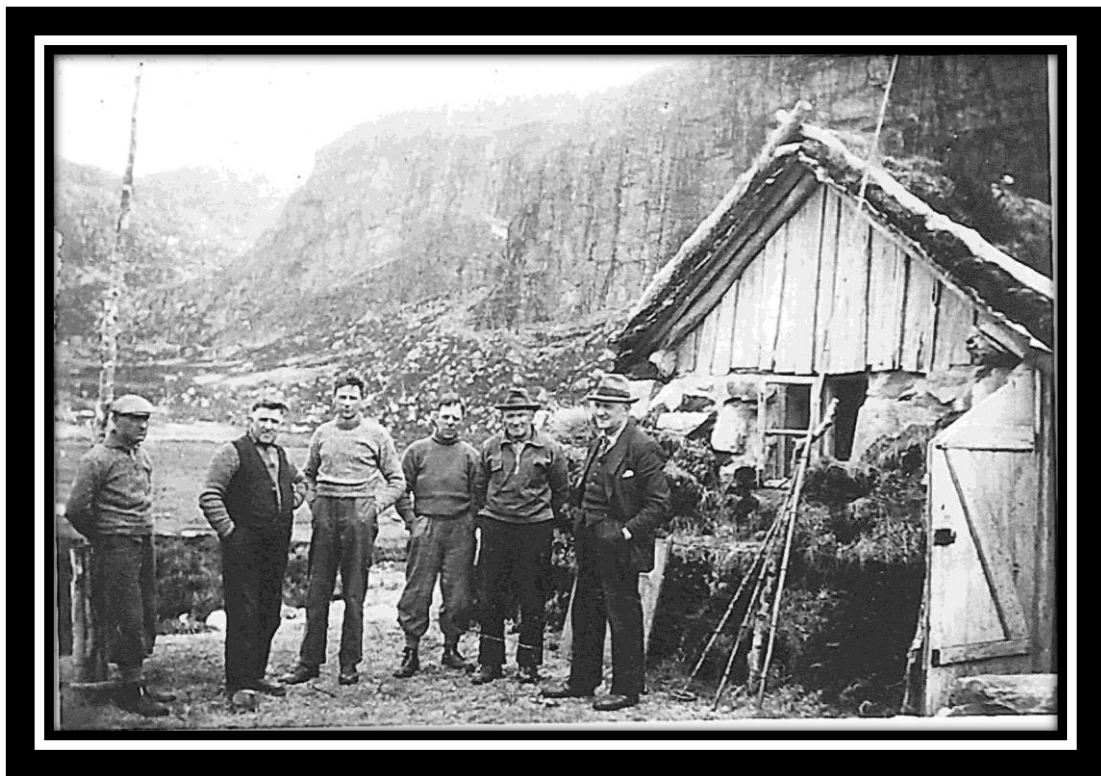
“Klobben” 1942. Her kan en se hvordan de gamle køyene var montert. Den øverste var festet med en grov kjetting til taket. Under henger noe tøy til tørk over vedovnen. Kaffekjelen er satt på kok av Sofie Molaug (fødested, Færøyene) til høyre i bildet. Øverst i senga til venstre er min tante Yngvil Molaug (gift Haugen) Ved siden av er Elin Molaug. (datter til Sofie og Ingvar Molaug) Nede til venstre sitter min far Ulv Peter Molaug og hans mor: Anne Marie Witzøe Molaug. Ulv sin far: Eldar Molaug er ikke med da han og mange andre lærere ble deportert til Kirkenes av tyskerne. Der satt han i fangenskap i 1 år. Fotoalbum: Ulv Peter Molaug.

I takkonstruksjonen innvendig, synes de sjarmerende solide rund-stokkene enda. Utpå disse ble det lagt brede bord. Takbordene ble utvendig tekket med never som overlappet hverandre på en slik måte at ikke regnvann kunne trekke inn under. Oppå neveren ble det lagt torvdekke tett i tett. På de gamle fotoene kan en se at taket var tekket med never og torv. Oppå torva, ut mot begge ytterkantene av saltak vinkelen, var det lagt rund-stokker. (Se bilde på side 7.) Disse strakk seg like til mønet og endte i et kryss. Når rund-stokkene ble plassert slik, var det for å hindre at vinden skulle få tak i torv-endene langsetter saltak-vinkelen. Torv-endene i dette området var spesielt værutsatte og de kunne fort flekkes av om sterk vind fikk herje fritt. Ved hjelp av disse rund-stokkene fikk en presset torv-endene godt ned mot takbordene. Neverflakene ble i tillegg klemt tettere mot takbordene. Vann fikk da begrenset muligheten til å krype inn under og skade takbordene.

På et foto av Heimre Frafjord støl, kan en se at det er lagt ei litt uregelmessig rad med større flate stein på innsiden av rund-stokkene. Trolig var dette for å verne torvdekket fra å bli forskjøvet eller tatt av vinden. (foto i Bygdeboka over Gjesdal, indre del nr.1) På side 28, kan en se noen stein ligge på tilsvarende måte oppå taket til «Klobben».

Rund-stokker i nedre del av taket på langsiden (ypsinga), ble plassert direkte oppå neveren. Disse rund-stokkene ble kaldt for Torvholdsstokker. De sørget for at torvdekket ikke skulle gli av taket. Torvholdsstokkene lå horisontalt i nedre ende av taket og ble holdt på plass av noe som heter Torvholdskroker. Disse ble plassert under Torvholdsstokken og ble deretter festet til takbordene med spiker. Det ble gjerne lagt litt ekstra never under Torvholdskroken først. Torvholdskrokene kunne være av jern eller tre. En typisk jernkrok var ofte en om-smidd hesteko eller dørhengsel (gjenbruk). Dersom krokene var av tre, var disse helst av tresorten furu. Det var kjerneveden de nyttet først og fremst, fordi den er veldig motstandsdyktig mot råte. Kjerneveden har i tillegg god styrke. På bildet s.17 kan en så vidt skimte en Torvholdskrok av tre.

Ingen treslag derimot var så holdbar som Eieren til dette formål. Einer ble veldig mye brukt som Torvholdskroker eller Ufsekroker som noen også kalte dem. Den er eksepsjonelt motstandsdyktig mot råteangrep (spesielt sopp). Eieren er seig , sterk og holdbarheten er svært lang. En hesjestauro av Einer kunne vare i godt 100 år. Egenskapene i denne tresorten betegnes som unike.

Foran «Klobben» fra venstre er: Tobias Vaaland, Teodor T. Haaland, Knud o. Molaug (Moluf), Ukjent, Peder T. Haaland og sist Kristian T. Haaland. Til høyre i bildet synes inngangspartiet med skrå-kuttet labankdør. Knud O Molaug og min farfar Eldar Molaug var firmenninger.

Foto: Kjell A. Haaland.

Eieren har ofte en naturlig krok-lignende fasong ute i naturen. Spesielt den lave buskaktige fjelleieren. Det fins mange ulike arter av Einer som f.eks. Søyleeieren som har en mer opprett vekstfasong.

Dersom et håndplukket Einer-emne ikke var krokete nok, kunne det la seg gjøre å bende dem. Om nødvendig ved å ta i bruk varme eller ved å nytte damp. Bruken av Einer i eldre tider er godt kjent og bruksområdene er utrolig nok veldig allsidige. I dag ser en helst at den blir fjernet for å gi økt beiteareal for sauene. Einerens egenskap og allsidighet var folk fra Vestlandet godt kjent med, selv innenlands bygdene.

Tidligere var omtrent Eieren enerådende i bruk som Torvholdskrok, i alle fall helt til 1900-tallet, trolig også lenger enkelte plasser. En kunne i den tid finne Einerkroker på omtrent alle torvdekte høyløer eller markaløer i utmarka.

“Klobben” har alt nådd en betydelig alder med sine 104 år. (anno 1911). Jeg mener den er blitt et lite stykke kulturminne vel verd å ta vare på. Grunnformen er autentisk. I byggeskikk skårer den veldig bra med sitt karakteristiske stiluttrykk. Den speiler godt den lokale byggetradisjon, som før eksisterte i stølsheimen. Det travle forbrukssamfunnet synes å verne for lite om vår kulturarv og tradisjonsarbeid i dag. Er vi i ferd med å “miste” noe?

Det er flott at etterkommere har sett nytteverdien av å vedlikeholde kulturskatten; “Klobben”. Nåværende eier av Fjellhytta, Ann mari Haver(f. Håland), fortsetter å bevare tradisjonen slik at den ikke dør ut. Dette lille byggverket har hatt en stor plass i hjertet til mange familiemedlemmer i generasjoner, hvilket vitner om en sunn arv. Her er skapt gullkantete minner for livet.

Et Kildemateriale som speiler tida

I Folkelivsskildringene presenterer jeg glimt av personlige opplevelser som er plukket ut fra «Pigrøys» sine hyttejournaler.(upubliserte) En får tatt pulsen på det livet som var. Ser bruken av fjellet, får detaljer om det sosiale nettverket og en kommer tettere på atmosfæren med å være i «Klobben». I skildringene som utbroderes senere, kommer en litt under huden på de som har ført dagbøkene. De innerste tankene blir synlige. En forstår hvilke verdier som de verdsatte. Gamle dagbøker og hyttejournalene til «Pigrøys» er kilder som gir rik informasjon om hvordan fritidslivet var før bl.a. En får både små og store glimt av deres opplevelser og tanker. Opplevelser er nettopp et hoved-moment som vil bli vektlagt i dette dokumentet. Det er dette som er med på å ramme inn stemningen, gleden, følelsen med å være i fjellet og på «Klobben». Journalene er informative på uendelig mange måter.

Hva tenkte de om sine forfedre, naturen og omgivelsene? Hvilket forhold hadde de til dette med å ivareta ting...? Skribentenes meninger kommer tydelig frem her etter mitt syn. Mine slektninger skrev om “Klobben” og om fjellet. De festet sine minner på papiret til stor glede for etterslekten. Memoarene er etter hvert blitt utfyllende med interessante observasjoner om bygdsliv, gårdsliv, fiske, hendelser, tragedier, bygningshistorie og religiøse motsetninger. Et eget kapittel kunne vært skrevet om bare fjellturopplevelser. Hyttejournalene blir da ikke bare fortellinger om et hytteliv og vanlige fritidssysler, men de blir lokal kulturhistorie.

Ann Mari Haver, forteller at tekstene i deres håndskrevne Klubb- journaler fra 1930 tallet og utover, er utfordrende å lese. Det trengs god tid og tålmodighet. Når en blir kjent med håndskriften går det gjerne bedre etter hvert. I hennes journaler fins helt sikkert også historier som er spennende og interessante, om en ønsker å presentere disse. Et bidrag som kunne tilført mer bredde på opplevelseshorisonen. Selv har jeg brukt lang tid på å kunne forstå,

sette sammen og “oversette” de gamle hyttejournaler tilhørende “pigrøys”- hytta som ligger nede i Frafjord. Gammel skrivemåte med innblanding av dialekt og påvirkning av Dansk språk har skapt ekstra hodebry i tillegg til at håndskriften kan være utfordrende å tyde. Journalene er ikke som et eget verk, men de inneholder glimt og små fortellinger her og der.

Navneopphavet” Klobben/Klubben”, en tilnærming

Med tilnærming menes at det er mulig å sirkle inn en realistisk og relevant analyse til navnet på Fjellhytta” Klobben”. En metode for å analysere navneopphav er Etymologien, som betyr læren om ordenes opprinnelse. Den andre kan være basert på muntlige opplysninger, gitt av slektninger og andre som støtter opp om en felles- teori. Når Etymologien samstemmer med muntlig opplysninger, blir informasjonen straks mer seriøs og verdifull. Dette er en interessant tilnærming og derfor tar jeg med denne analysen.

Min farfar, Eldar Molaug studerte bl.a. Etymologi på universitetet. Et fag som gav han vann på mølla til å samle inn utallige Stedsnavn og Smånavn i fra området tilhørende gamle Forsand (Fossan) Herad. (Høgsfjord prestegjeld i Rogaland)

Det ble i alt samlet inn 3330 navn ifra 28 gårder som han rakk over i distriktet. Heriblant er navn fra Frafjord dalen og nabolandene Espedalen, Dirdalen og mange flere.

I ca. 10 år, i tidsrommet mellom 1923-1933, samlet Eldar inn Stedsnavn og Smånavn.

Jeg fant etter hvert hans betraktninger omkring navneopphavet til” Klobben”. I tillegg kommer det frem muntlige faktaopplysninger. Disse støtter opp under samme teori som den Eldar legger føringer for her. Nedenfor kommer eksempler på kontekst/sammenheng et navn kan bli gitt i for å forstå den faglige tydingen av navn.

Her er utdrag av hans notater: “*Sume stader kan få navn etter Utsjånaden”, f.eks. i navn som: Ringen, Kringla, Slira.*

En plass eller et sted i naturen (e.g., ei myr) kan ha likheter med formasjonen til ei kringle. Eller så kan et vatn være karakteristisk ved at det former en tydelig rund ring. Eller at et vatn kan minne om ei kniv-slire. (En kan da få navn som e.g. Kringlemyrane, Sliravatn.)

“Ofte har staden ei karakteristisk form som gjev høve til samanlikning. Namnet vert då til ved ideassosiasjon til andre kjente område. Her har fantasien fått spela seg. Dei har funne mangt og samanlikna med, stundom med eit glimt av godt humør”.

Nedenfor kommer eksempler på det som kalles for fantasifulle ideassosiasjoner. Det kan være ord som står alene eller er sammensatt. “*Namn som brukast då kan vera hentyda på f.eks. leikamsdeilder (ulike kroppsdelar) på både mennesker eller dyr*” e.g.: Rumpevollen, Ryggiaberget og klovsteinen.

D.v.s at et sted, fjell, vatn eller annet, kan bli merket ut som følge av en sammenligning til noe kjent. Et likhetstrekk som henviser til kroppsdelar på mennesker eller dyr er da ikke uvanlig. En fjellformasjon kan minne om en fot, ei skulder(aksel) eller en mule (mulen på hesten)

«*Ein kan og få ord som omhandla heile menneske eller dyr*» og en får da, e.g.: Mannasteinen. Her er noen brukte ord: *Mannen, Merri (ei merr), Homaren, (en hummer) Kvalen, Kjeringi, Hesten, Bjørnen, Kråka og Skjeri. (ei skjære).*

Eksempler på slike som kanskje noen vil gjenkjenne og som utmerker seg ved en sammenslåing er: “*Aksli, Foten, Halsen, Mulen, Kloei, Skolten, Snyta, Sprælen, Tunga, vombi(mage) og stundom spesifisert Kjerringhalsen” (som er et sammensatt ord)*

Et annet sammensatt navn ute ved inngangen til Frafjorden er e.g. : Mulekjerringa.

“Frå andre område er samanlikningi henta i namn somks: Klubben, Hamaren, Kjelen, Speglane, Kista, Kammen, Seglet, Hatten, Kyrkja, Gryta, og Låni”. (som i ei lån)

Klubb, m. berre i formi **Klubben**, Klob`bøn, Brukt eit par gonger um nes som endar med ein bergknaus.

I bokmål, rettskrivning får vi: Ei Klubbe, Klubben. (formasjonen til den kjente tre- klubba)

På dialekt: blir uttalen: Ei Klobbe, Klobben.

Noen tenker at navnet kan henspille på folk i en slags forsamling, En Klubb, og derav navnet Klubben som på dialekt også blir uttalt: “Klobben”.

Skal en forstå Eldar Molaugs tilnærming til navneopphavet “Klobben”, så tyder utspringet til navnet å henspille på topografiske særtrekk og formasjoner i landskapet nær Fjellhytta. I dette tilfellet referer han til det neset som stikker ut i Stølsvatnet på Hålandsfjellet og som ligger i umiddelbar nærhet til” Klobben”. Det er dette neset som Eldar henviser til i sin granskning.

“Når stedet har en karakteristisk form som gir rom for sammenligning”! Her syner ideassosiasjonene mellom neset som ender med en bergknaus å ligne den kjente robuste tregjenstanden Klubbe, derav navnet: “Klobben”.

Navnet “Klobben” blir knyttet til et spesifikt sted på fjellet.(Neset som går ut i Stølsvatnet) Stedet gjenspeiles i navnet «Klobben». Navn-giverne skal være de som opprinnelig reiste fjellhytta.

Navneopphavet kan sees i sammenheng med klubb-eiernes evne til å la fantasi og godt humør få spille inn. En kameratgjeng som ikke var uten blink av humor slik en har fått inntrykk av gjennom fortellinger.

Jeg ringer til Eldars datter, Yngvil Molaug Haugen, for å høre mer om navne-temaet. Hun forteller at navnet “Klobben” skal være en oppkalling etter neset som strekker seg ut i Stølsvatnet. Den har likhetstrekk med en stor forlenget klubbe som ender med en “knudrete” knaus/ujevn ende.

Beskrivelsen får meg til å tenke på den solide steinalder-klubba til de kjente tegneserie-figurene Asterix og Obelix. Ganske artig etter mitt syn.

I tillegg til et tre skilt med navnet “Klobben” og årstall 1911, som Ann Mari og faren planlegger, kunne det kanskje være passende med et utskåret emne på hytte-veggen av en steinalder- klubbe????

En Fjellheim som gir næring til sinnet

Landskapet i Frafjord heiene er variert og spennende. Det klassifiseres som et Høgheilandskap. Naturen kan oppleves som dramatisk, trolsk, vill, uframkommelig, men er uten tvil vakker, idyllisk og lun. Fjellområdene som inkluderer Frafjord heia, Månadalen, Fidjadalen, Blåfjellenden og Brådlandsdalen har store variasjoner i landskapet. Dette fenger mange som ferdes der. Inntrykkene stimulerer sinn, sanser men også det faglige aspektet. Fra et geologisk perspektiv har heiområdene rikelig å tilby. Det er en Eventyrverden rett og slett. Skurestriper fra istiden, store steinheller, dype skar, huler, myrer, vidder, loddrette fjellskjæringer, fra småkupert terreng til digre massive steinurer.

Terrenget fremstår som uberørt selv om vi vet at ferdselen i eldre tider vitner om det motsatte. Sporene er der enda om vi ser etter. Sansene forledes og tiltrekkes likevel av det som føles uforandret, urørt og bevart i naturen. En arena som for meg har skapt et fundament av trygghet, frihet, livsbalanse, gode opplevelser, og som kjennes varig/uendret.

..... Et sted som senker pulsen og hvor tiden står stille... En atmosfære som gir føde for sjelen. Dette er en stadig etterlengtet kontrast til "den jagede livssonen bortenfor", hvor nærmest alt må være i endring. I den moderne tidskapsel får tankene sjeldnere blomstre i fred og ro, fordi støy, uro, stress, press og forventninger står på knappen "ON" non-stop. Frafjord heia har uten tvil gitt påfyll for mennesker med evnen til å se karakteristiske trekk i landskap og natur med et fantasirikt og humørfyllt sinn. Tankene mine går spesielt til nedre Espedals store kunstnersjel, Leiv Mæle. Han vandret overalt i Fjellheimen. (Fast på fjellstiene mellom Frafjord og Espedalen) Over til "austmennene" (Setesdal-Telemark), trasket han også jevnlig og fikk impulser.

Han var ofte i "Klobben" sammen med farfar, oldefar og flere andre i vennekretsen fra Frafjord og omegn. Leiv hadde gjerne med seg fela og spilte opp. Det skal ha blitt livlig i den lille stua i fjellhytta da.

Praten dreide seg mye rundt det gamle bondesamfunnet, om håndverk, redskaper og gamle tradisjoner i arbeid og i hjemmene. Det kunne være fortellinger om særegne skikker, vandrehistorier, sagn og skrømt. Men også sannferdige historier om folk og hendelser i eldre tider. Det moderne samfunnet hadde Leiv lite til overs for. Motstander var han av det kontrollerende, registrerende og de skjematisk utviklingstendensene i samfunnet. Dette kom også stadig nærmere det ellers så avskjermede bondesamfunnet innerst i fjordarmene. Leiv Mæle er beskrevet som en frilynt sjel. Han vernet sterkt om de verdier som det gamle bondesamfunnet stod for. Aller helst ønsket han en form for avgrensning mellom by og landsbygd.

Leiv Mæle gir meg assosiasjoner til de norske folkeeventyr forfatterne Asbjørnsen og Moe, men også til eventyr tegner- og maleren Theodor Kittelsen mfl. Disse formidlerne hadde et eksepsjonelt våkent blikk på det å få frem det eventyrlige i tekst og skisse. De behersket kunsten med å overdimensjonere omgivelser og skikkelser. Mennesker, dyr og trær m. m ble omskapt med fantasirike øyne til hulder, troll, nøkken, alver, sjø-draugen, karikerte skikkelser og annet. En egenskap som også var iboende hos Leiv Mæle, etter farfars uttalelser.

Eventyrforfatternes fortellerkunst, særegne uttrykk og tegninger ble viten kjent og har gledet mange. Høytlesingen fra eventyrbøkene var noe en absolutt ikke ville gå glipp av som barn. Forfatterne var født omkring 1850-tallet.

Leiv Mæle hadde likhetstrekk med eventyrforfatterne ovenfor, bare hans formidlingsvindu var gjennom treskjærerkunsten. I hans arbeider gjenspeiles mye av de samme egenskapene som det kreative, humoristiske og fantasifulle. Leiv var en oppfinnsom sjel, inspirert av sitt nærmiljø og fjellandskap m.m. Han gjorde seg særlig bemerket i treskjærer kunst. I den form kom overdimensjonerte og karikerte figurer i forskjellige størrelser til sitt festlige uttrykk. Landskap og natur ble tillagt menneskelige eller dyrelignende egenskaper. Ofte «farget» og forsterket av en god dose humor. Trær og fjell ble gitt trolske egenskaper. Leiv er også kjent for å skjære ut vakre dekorasjoner og akantusranker på bygninger m.m.

Fra hyttejournalen har farfar fortalt om Leiv og om tunet hans. Et gårdstun beskrevet som en hel eventyrverden, smykket med store utskårne figurer og skikkelser.

Han var i tillegg flink til å male, var fele-maker og eksepsjonelt dyktig til å spille fele. I hytta vår fins et maleri med et motiv fra Molaug i Frafjord som Leiv har malt i 1950.

I ungdomshuset i Frafjord henger et digert maleri over øvre del av Frafjorddalen som Leiv Mæle har malt i 1925. Han var mye her og spilte opp til dans med fela. Samlingene bestod av bygdefolk. De utskårne felene med sarte siseleringer var desidert iblant de fineste

kunstverkene. Leiv Mæle var en svært begavet mann. Min farfar minnes han med velfortjent respekt over et langt memoar i hyttejournalen tilhørende ”Pigrøys”.

Fotografiet er tatt på fjellet en Påske 1932. Bakerst fra venstre nr 2. Sigurd Tveteraas? som nr 5 i stripete genser: Olufine Helene O. Moluf, nr. 6 Leiv Mæle.
Fremme fra venstre: Nr 1. liggende er Svein Molaug, nr 2. er min farfar Eldar Molaug, nr 3. utpå enden m/lue er Gunhild Andrea O. Moluf og nr 4. er Helga Maria O. Moluf. Foto: Aud Molaug Larsen.

Tur til ”Klobben” påske 1932. Bakerst som nr.3, Ingvar Molaug, nr.4 er min Oldefar: Peter Laurits Molaug.
Fremme fra venstre er: Nr 1. Helga Maria O. Moluf, nr 2. Olufine Helene O. Moluf, nr 3. Gunhild Andrea O. Moluf. Foto: Aud Molaug Larsen

Memoarer fra Hyttejournaler

Nedenfor følger etterhvert en rekke utdrag fra hyttejournalene til hytta "pigrøys" som ligger nede i Frafjord dalen (upublisert materiale) Her finnes også informasjon om Fjellhyttas Byggeår og litt om tiltaket "Klobben", sameiet, renovering, personlige beretninger, tegninger, stemninger, opplevelser på fjellet og i «Klobben»

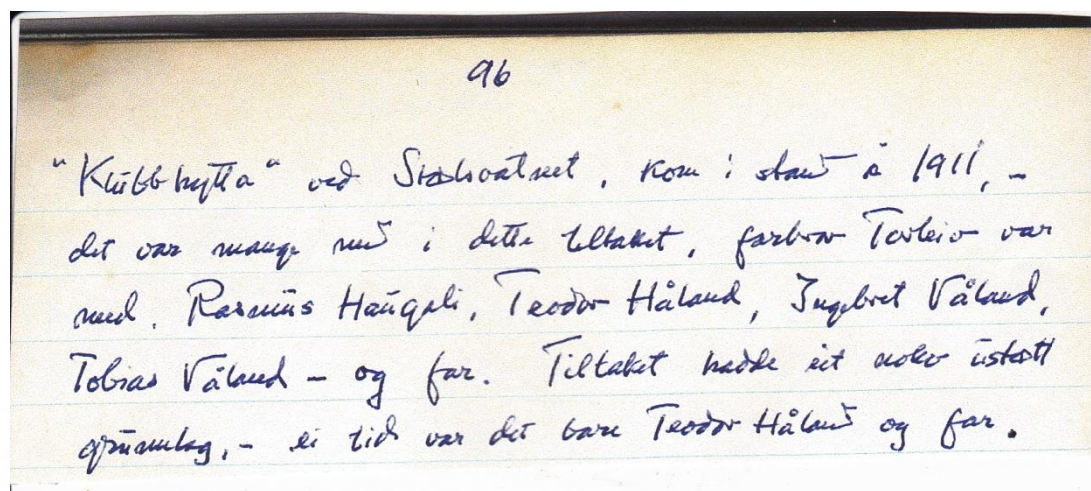
Fra "Pigrøys"-hyttejournal 3 14/8-1973 : Det er min farfar Eldar Molaug som mimrer tilbake og kommer med noen opplysninger vedr "Klobben" og Hytta "Pigrøys".

"Åra går – og mangt forandrer seg. Det er alt 20 år siden far døyde (d.1953, Peter Laurits Molaug), ein liten mannsalder. Og "Pigrøyshuset" er alt 51 år, bygd i 1922. Det er det eldste hytte-bygget i Frafjord dalen. Men siden har det grodd opp hytter i mengdevis, - dei spreier seg og over Stølsfjellet, i Lundane, på benkjene, Fodnastølsvatnet, ja endåtil ved Sliravatnet. Her skal vera 17 "hytter" her i dalen no. (1973)

Det eigendomelege tiltaket "Klubb-hytta" ved Stølsvatnet, kom i stand à (anno) 1911, der var mange med i dette tiltaket, farbror Torleiv (Torleiv Pederson Molaug f.1873) var med, Rasmus Haugali, Teodor Haaland, Ingebret Vaaland, Tobias Vaaland og far (Peter Laurits Pederson Molaug f1877) Tiltaket hadde eit noko ustøtt grunnlag. Ei tid var det bare Teodor Haaland og far.

Etter krigen (2.v.krig) var hytta til nedfalls og Teodors mange barn reparerte å sette ho i stand. Skiftet dører og låsar -, det var dei såkalla "Teodorlittene," som i si uteljande mengd skulle "arve riget".- (Slekta fikk dette navnet, fordi de var så mange.)(En forstod da hvem de var etterkommer av)

Her kommer et utsnitt fra den håndskrevne journalen i 1973, som viser Eldar Molaug sin håndskrift. For nåværende eiere av Fjellhytta" Klobben" så er det av interesse å tidfeste byggeår. Hålands folk har visst at den ble oppsatt en gang før første verdenskrig men de visste ikke årstallet nøyaktig. Vi får også rede på navn og andre opplysninger i forbindelse med renoverings-arbeidene. m.m

Kristian Toreson Haaland (f.19.okt 1877) er ikke nevnt her men det er nok en ren skriftlig forglemmelse av farfar. Muntlig er jeg blitt fortalt av far men har også hørt farfar fortelle at Kristian var med. Folk fra bygda som kjenner til historien har påpekt det samme. Kristian var med på eiersiden av" Klobben". For å rydde vekk usikkerhet, ringte jeg til en av Kristian Haalands etterkommere, Kjell A. Haaland (f.22 juni 1945) han kunne bekrefte at hans farfar

var medeier i Fjellhytta. Kristian var en dyktig håndverker og var med på å reise "Klobben". Han utdannet seg til treskjærer ved trevarefabrikken på Molaug. Senere reiste han sin egen trevarefabrikk ikke langt ifra sjøen.(Frafjord trevare/toflebotnproduksjon) Kristian bygde seg hus i et utmarksområde nær Frafjorden med kort vei ned til både brygge og naust. Han ble også den første handelsmannen i bygda.

Torleiv Molaug er nevnt i forbindelse med oppsetting av «Klobben» Han var med som hjelper og var ikke medeier. Torleiv livnærte seg som gardbruker på Stokka Gard i Stavanger Hans foreldre hadde drevet dette bruket før han.. Det riktige navnet er egentlig Nymannsgarden(oppkalling etter han som bygde det) Torleiv er bror til min oldefar. (Peter.L. Molaug)

Peter Laurits Molaug (f.28.sept.1877). Han var utdannet lærer og ble senere skolebestyrer på Våland skole i Stavanger. Peter Laurits var god på grovarbeid, natursteinsarbeid og muring. Han var sterk og seig og var ikke ukjent med å løse stein. Oldefar var med i arbeidene med å reise "Klobben". Min far, Ulv P Molaug(f.1940) og søsteren Yngvil (f. 1937) m/flere har bekreftet at Peter Laurits Molaug var med i sameiet "Klobben".

Oldefar var eier av hytta "Pigrøys" hvor journalene kommer ifra. Byggestart på tomte der var i 1921 med graving, auring og steinsetting. Den stod ferdig i 1922. Hytta stod først på Molaug i Frafjord, men ble senere flyttet til Kommedals- siden i 1934.

Teodor Toresen Haaland (f.22 sept. 1883) medeier og bygger av Fjellhytta på Hålands fjellet i Frafjord. Teodor Haaland lærte seg også treskjæring på Molaug Trevarefabrikk og var en nevenyttig mann i likhet med de andre. Teodor var lærer av yrke. Også Teodor fikk bygd seg hytte i øvre del av Frafjord. Tomta i Litledalen ble kjøpt i 1922 og byggingen startet samme året. Den stod ferdig i 1923 etter Ann Mari Havers opplysninger. Her var mange med og hjalp til i byggeprosessen. Hytta til Teodor fins fremdeles heldigvis og den er utvendig nesten lik Hytta "pigrøys" slik denne opprinnelig så ut når den ble reist på Molaug. (Pigrøys-hytta ble endret med påbygd låvekvisst, en større "innebygd veranda" og økte litt i bredden i 1934)

Tobias Pedersen Vaaland (f.24 jan.1881), medeier og bygger av "Klobben".

Tobias Vaaland ble i 1905 gift med Kristine Danielsdtr Haaland (f 20. juli.1879) Med Kristine kommer slekts- tilhørigheten til Frafjord inn. Hennes far var Daniel Toresen Haaland.(f. 7. juli 1855) Han var født på Håland i Frafjord.

Tobias Vaaland ble i ung alder tømmermann, men i 1917 skal han ha blitt byggmester. Tobias ble i tillegg utdannet mekaniker og ble etterhvert eier av Hillevåg mekaniske Verksted.

Opplysninger om Vaaland og Haalands slektene i dette avsnittet er for det meste funnet i slekts-boken til Per Terje Haaland og Reidar Frafjord.

Ingebret Vaaland er nevnt i "pigrøys"-journalen. Han skal også ha vært en viktig ressurs i arbeidet med å reise "Klobben" fordi han var byggmester på det aktuelle tidspunktet. Dette forteller Tor-Kåre Våland. (f.27 juli 1939) Han er en etterkommer av Tobias Vaaland. Tobias var hans farfar. Han kan langt på vei bekrefte at det skal ha vært 4 eiere av Fjellhytta "Klobben". En eventuelt 5 person er han litt usikker på. Tor-kåre forteller at også han har brukt "Klobben" svært mye. Vi dro jo alltid til fjells minnes han. Det var en selvfølgelighet.

Rasmus Haukali som Eldar Molaug nevner i et avsnitt, skal ha vært en av medhjelperne. Det var liksom en uskreven regel å hjelpe til før. En stilte bare opp for hverandre.

Enkelte i Frafjord skal ha trodd at Knud O. Molaug/(Moluf) (f.29 okt. 1890) var med i sameiet, men det var han ikke. Dette kan to av hans døtre bekrefte: Aud Molaug Larsen og søsteren Herborg Bergitte Gudmundsen. (født Molaug) De forteller at Knud var likevel mye sammen med vennegjengen som holdt til i "Klobben". Det var en sammensveiset gjeng som hadde det utrolig gildt i lag. Knud overnattet ofte på «Klobben». Det var gjerne under slike spesielle kvelder med sang, felemusikk, dram og gode fortellinger. Tanten deres Gunhild Andrea O. Moluf (Hun endret ikke navnet sitt til Molaug), var enda oftere i hytta og på fjellet. I oppveksten var Aud og Herborg jevnlig i Frafjord heia, spesielt rundt Påsketider og om sommeren. I løpet av påsken var de daglig på fjellet unntatt i dårlig vær. Skiene satte de i fra seg på faste plasser i fjellsiden nær streitet. Dette ble gjort for at de skulle slippe og dra med seg ski og staver på ryggen helt hjem. Når de hadde trasket fjellveien til topps, var det bare å spenne skiene på derfra og sette kursen innover viddene. Uten tvil må det ha vært tungt å stampe seg opp fjellsiden til fots. Spreke må de tydeligvis ha vært alle som bestemt ville ta seg til fjells opp den seige, lange veien på snøføre. Dette sier litt om dragningen til Fjellheimen.

Sameiet bød naturlig nok på litt utfordringer ettersom slektene økte på i antall med årene. En problemstilling som er høyst vanlig mange steder vedrørende bruk og vedlikehold. Spesielt vanskelig kan det bli når det er flere eiere og at det samtidig blir et stort antall etterkommere.

Fjellhytta var som sagt ikke stor og det skulle ikke så mye til før den ble noe overbefolket. «Klobben» var populær, hvilket bare var et sunnhetstegn i seg selv. Praktiske oppgaver som vedlikehold hadde eiere og etterkommere løst tilfredsstillende. Folk hadde opp igjennom tidene stilt mannsterke og gått med i reparasjonsarbeidene.

En skulle nok ideelt sett, fordelt bruken litt mer systematisk. Men det framsynet vedrørende bruksfordeling, var nok ikke i tankene til kameratene som en gang reiste "Klobben" sammen. Den gang stod samværet og fjellivet mest i fokus og for andre var dette med å være nær røttene sine viktigst. Til tross for en ubalanse i bruken, røk ingen uklare. Litt misnøye og irritasjon ved bruk kan leses mellom linjene i «pigrøys-journalene» derimot. Da helst av farfar, Eldar og broren Svein Molaug. Misnøyen kom gjerne litt til overflaten når planen var å overnatte på «Klobben» og så var det smekktfullt med folk der på ubestemt tid. Samlingene av folk i seg selv var tydeligvis hyggelig med det var tynt med sengeplasser.

Oldefar var til gjengjeld en sindig og rolig sjel. Han var et raust menneske og lagde aldri noe oppstyr. Han var glad i de store samlingene av kjenninger, slekt og gode venner ved "Klobben". Peter Laurits var en sosial person.

Et overblikk på antall etterkommere:

Peter Laurits Molaug fikk 3 barn . (Eldar, Ingvar og Svein som nevnes i dette dokumentet)

Tobias Vaaland ble far til 2 barn.(Peter og Dagfinn).

Kristian Haaland ble far til 9 barn til sammen, fra første og andre ekteskap. (Sigrund, Thore, Berta, Nils, Nordis, Kristian(krist), Astrid Olava og Arne.

Teodor Haaland fikk etter hvert 15 barn men to av dem døde ganske små. (Tore, Margit, Sigfrid, Sverre, Dagfrid, Dagfinn, Dagfred, Sigfrid 2, Alf Botolf, Tordis Marie, Åslaug, Egil, Evy, Øyvinn og Målfrid Ingebjørg(Tulli).

I oldefars tid var kontakten mellom min slekt og folk på Hålands brukene hyppig, nær og god. Vennekapsbåndene fortsatte med farfargenerasjonen. Dette kommer tydelig fram i hyttejournalene våre i form av besøk, invitasjoner til middagsselskaper, ved åremålsdager m. m. De valfartet til og fra også ved andre anledninger. Det var like vanlig for Peter Laurits og sønnene å dra til slekts-gården Molaug som å være sammen med folk på Hålands brukene.

Her kan en tydelig se hvor bratt det er i fjellsiden. Viddene sees i bakgrunnen. Fjellvandrene bærer på skiene og er snart oppe. Fremst i bildet står oldefar: Peter Laurits Molaug, nr 2 er Ingvar Molaug, nr 3 er Svein Molaug. Den fjerde og femte personen vet jeg ikke hvem er. Dette er ved påsketider omkring 1929/30.

Foto: Ulv P Molaug

I "Pigrøys-journal 2, skriver Eldar Molaug 19 juli 1959 noen linjer om Peder Torsen Haaland (f. 8 des.1872).

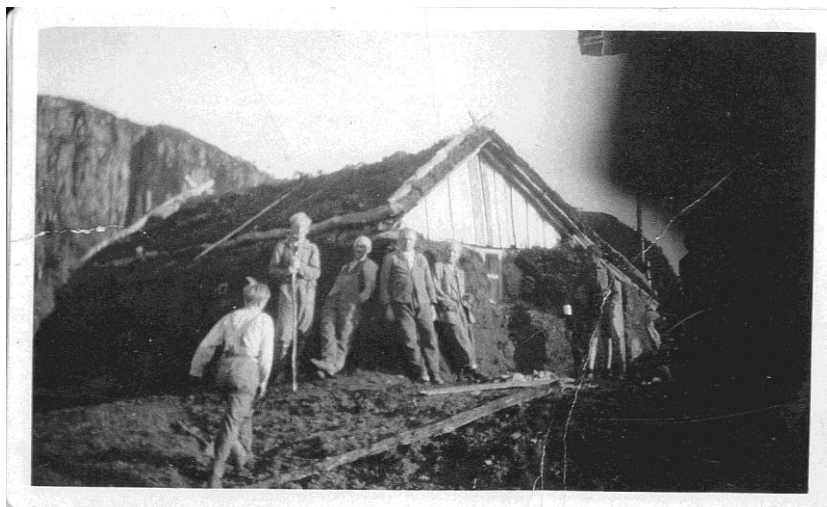
"Obiit hoc anno, (latin), Peder Torsen Haaland- 90 år. Ein fin mann, ein staseleg representant for det realistiske høgsfjordslaget, hard arbeidskar, gløgg og snar, sjølvstendig og bratt. Litt av fareren (mener her reiselysten) var det i han. Han for til U.S. A i ungdommen, men kom heim og tok garden etter gamle Tore, son til "Bjødna-Tore".

Brødrene Peder, Kristian, Samuel, Teodor og Samuel 2 (NB- oppkallingskikken førde med seg at to sysken fekk same namnet) , var fars barndomsvenner på Håland. No er det berre Samuel att, og ei syster som eg ikkje hugsar namnet på..... Anna var det- ho bur i Stavanger.

Det vart store omskifte på Håland i Peders tid. Husi vart ombygde- nye uthus med moderne innretningar. Det lyser velstand av garden.

Det er ein god arv for den dugande sonen Dagfinn, som no sit på den gamle garden."

Den store renoveringen av "Klobben" i 1931

Fra venstre m/ryggen til er Svein Molaug, Ingvar Molaug, Teodor Haaland, Kristian Haaland, Eldar Molaug og helt ut på enden er trolig Nils Haaland? På bakken ligger restmaterialer etter arbeidet med renoveringen. Flagget er heist til topps.
Foto: Eldar Molaug/Ulv p Molaug.

Fra "Pigrøys"-journal 1, skriver Eldar Molaug, august 1929. (s.43-44): « I dag har eg traska fjellvegen og har drege pråmen i Stølsvatnet ùpp, ellers fara og flakka. Det letna no , ... soli skein og turka steinane i ùrdene. Hytta (Klobben) er temmeleg skrøpeleg, ikkje store stasen. Golvet rotnar seint men sikkert. Snart trør ein berre på tufti....»

I 1931 starter storrenoveringen av "Klobben" som det helt klart haster med å få satt i stand, om den ikke skal falle helt i sammen.

Fra "Pigrøys"-journal 1, skriver Eldar videre, 29.juli 1931.(s.65): " I dag noko lettare, ver med tünge skùrdar midt på dagen. Litt høy fekk dei då kjøyrt i hus nede i Fraffjord.

I dag tok den store restaureringa av "Klobben" til. 3 sekker cement, noko bord, eit par rùllar tjøreapp er førebels dregne ùpp på folkarygg. Golvet skal cementerast. Det skal leggjast nytt sùtak, setjast nytt glas i sørveggen og fiksast på ymse vis. I dag kom me so langt at me i morgon kan taka til å steinsetja og støypa, dersom me får tak i sand.

Teodor Haaland m/søner, far, (Peter Laurits Molaug), Ingvar(Ingvar Molaug), og eg (Eldar Molaug), samt Nils Haaland stod i so sveitten rann.

Moldi (jord) bar me ut i ei gryta og 2 vaskefat".

I tidsrommet 30. juli- 3 august 1931 (s.66) fortsetter Eldar å notere om arbeidet på hytta "Klobben". Det har tydeligvis gått slag i slag. 1 august var det avslapping og det ble holdt Olsokfest. "Bål ùppe i øvste stien. Leiv (Leiv Mæle) og Sigurd (Sigurd Tveteraas) møtte fram um kvelden". De har stor samling med felemusikk og sang. En gild kveld tydeligvis.

3.august 1931, Eldar og resten av arbeidsgjengen har drevet seg hardt den siste tiden, han skriver: " Eg har siden fredag drege på ei forbaska halsasjuka"

4.august: " Det er glimrande vèr men same halsasjuka, helst verre med små kjenningar av bronchitis, så i dag er eg arbeidsufør"

Arbeidet fortsetter likevel på "Klobben" igjen etter en kort hvilepause. I mellomtiden dukker det opp små hendinger i fjellet som Eldar gjenforteller som små humoristiske krydder i hverdagen.

“Det er fortalt at Store-Svein + 3 andre kavallerer ein dag fann ei daud geit i treet. Dei bar geiti avstad og grov henne ned. Under gangen til graven song dei fylgjande grove og uanstendige Song: Ein får innsetja dei til dei latinske uttrykk, svarande saftige norske ord»:

-“Min moder hù vart ei meretrix,

Og tjørebreidde var hù i podex”...

“Syngjande på desse strofer traff dei på Kristoffer Kleppa, ein gudfryktige mann. Han skal ha sagt: “Det var endå godt dykk song ein sovoren Song, og ikkje ei salma”!

Fra “Pigrøys”-journal 1, noterer Eldar vidare, 7aug.1931: *“ Det er arbeid på “Klubb-hyttà igjen i trapsande regn uten avbrot heile dagen. Det er nordvest og kaldare. (Navnet “Klobben” blir gjerne skrevet som” Klubben” i journalene. Har nok litt med dialekter å gjøre) 8.august “ Været er blitt noe lettare, men likavel grått. Eg bar ùpp papprullar til hytta”*

Arbeidet på “Klobben” er tidkrevende og tung spesielt når karene må bære med seg alt av utstyr, material og verktøy på ryggen opp den drøye turen til fjells. Her fins ingen hjelpemidler som kan lette den jobben. I dagevis drar de som arbeider med renoveringen opp og ned den lange fjellstien. Vi skal heller ikke glemme at never skal sankes og torven må spas for hånd og fraktes bort og opp på taket. Her brukes helt klart mye energi på bæring, sanking og tilslutt selve renoveringen på Fjellhytta.

10.august 1931, er det oldefar Peter Laurits som noterer: *“ Arbeid på hytta. Tobias Vaaland er chef for innredningi med sakkunnig assistance av Thore Haaland. No haustar det, her er belgmyrkt um kveldane med stor vassføring og sùs av å og bekkjer.”*

-Innimellom arbeidene har de tatt seg et avbrekk med å fiske litt i fjellvannene.

13.august 1931,(s.68) er det Ingvar Molaug som forteller (Eldars bror): *“ Her er Nordavind og kaldt, og merkelig nok nokre kolossale bøier med hagl og (skurder?) Eg er nett komen av fjellet. Det var fint der oppe i kveld. Me fiska med sluk og oter i Fodnastølsvatnet. Eldar fekk slasken sjøl på slùken, men rett som han fekk fisken inn til båten, jumpa han av.” Eldars-farbroan” kom då med ei rekkje ukvemsord som i all sin festivitas diverre ikkje kan opptechnast her. Men etter det fæle ùtbrotet fekk me ikkje nappet”!*

15.august 1931,(s.69) Peter Laurits Molaug skriver: *“Hytta i Klubben hev varte fòdd på ny. Eit tungt, storarbeid hev karane gjort. Eldar og Svein hev klædd veggene med ein mur av torv. Grunnen er graven og stein fylt i, det er sementera, og “måla vegger” med papp. Tobias Våland hev au vore med, samt Teodor (Haaland) og Ingvar (Molaug). So no hev me alle fått eit “hus” som greier vinter og sumar”.*

16.august 1931, (s.70), Eldar Molaug kommer med noen kommentarer vedrørende sameiet og bruken av “Klobben”. Den er tydeligvis blitt mer attraktiv og populær å bruke nå som den er blitt totalrenovert.

“Peter og Inger (slekt) var her inne ein tur, låg i “Klùbbhytta” til i dag og tok heim over Espedalen, - Eg var med ein tur, låg over ei nott på “Klubben”. Ho er fin no hytta. Berre ein kunne få litt glede av henne! Det er denne sameinging (sameiet) som er den vonde kneiken, her som allstad”.

“Klobben” i 1931. Den er nyrenovert og flott. Legg merke til det lange skråtaket m/dør som strekker seg mot bakkenivået. Fotoet viser tydelig hvordan original-vinduene så ut med inndeling i ruter. Det var enkle glass i dem. Til venstre med mørkt hår sitter Asbjørn O. Moluf som er kommet hjem for å besøke slekten på Molaug-gården. Til høyre er min farfar, Eldar Molaug. Eldar og Asbjørn er firmenninger. Foto: Eldar Molaug/Ulv. P Molaug

Fra “Pigrøys”-journal 1, (s.90) Oldefar forteller (Peter Laurits Molaug) , 5.november 1932:

“I dag hev det vore fint. Me hev vore ein tur på fjellet. I “Klubben” held Våland og Håland til med samt ein som heiter Stensland. Me tok inn med Såmtjødn og ùpp på heimre Moldberg-knuden. – Sol og frosne myrar... Ein framifrå dag. Elvane er svært store etter alt regnet. Det susar so tungt yver heile dalen. Skodda ligg yver som eit veldig dunteppe mellom fjelli. Endå hev ikkje snøen lagt seg, berre langt aust i, såg me nysnø på nokre fjell då me var på Moldberg-knuden”

I 1953 faller oldefar bort (P.L.M). Kristian T. Haaland dør i 1954. Teodor T. Haaland hadde dødd så tidlig som vinteren 1945. De gamle har m.a.o. begynt å falle vekk. Den siste av de 4, Tobias P. Vaaland lever lengre og dør ikke før i 1966. Fjellhytta “Klobben” er igjen blitt noe skrøpelig i 1956. Øyvinn Håland (84år) kan fortelle at det var flere folk i fra Hålands-brukene som den gang brettet opp ermene og fikk satt hytta i stand. Taket skal ha vært veldig dårlig. Øyvinn var selv med i denne renoeringen og kan konstatere at også den gang måtte de bære materialer og utstyr opp på folkerygg. “Klobben” ble nok en gang reddet fra forfall. Siden skal det fra tid til annen ha vært utført reparasjoner som både Vålands og Hålands-folk har deltatt i. Vår slekt var ikke med i renoeringsarbeidene på 1950 tallet. Her er ingen spor av det i journalene i alle fall. Bruken av fjellhytta synes samtidig å minke betraktelig.

Øyvinn Håland har mange gode minner ifra opphold i “Klobben” og fra opplevelser på fjellet. Datteren Ann Mari, høres ut til å ha samme brennende glød og iver omkring Fjellhytta som faren har. Engasjementet lover godt for “Klobbens” fremtid.

Foto av "Klobben. Her ved en av kortendene til hytta, hvor piperøret til vedovnen stikker ut. Fra venstre foran: sitter nr.1 Teodor T. Haaland, nr.2? nr.3 i midten er Steinar Edland? nr.4?, nr.5 er Samuel T Haaland f.1888 (bror til Teodor), nr.6 helt til høyre i kokkelue er Tobias Vaaland. Bakerst er det tre karer: nr.1 er Torvald Våland,(fra Øvre Stokka) nr.2? nr.3 er Ingebret Våland. (fra Øvre Stokka) Foto: Øyvind Våland/Tor Kåre Vaaland.

Fjellturepplevelser med "Klobben" som base

Nedenfor følger noen utdrag av "Pigrøys"-journal 1. Her kommer tydelig stemningen og atmosfæren med å være i "Klobben" og på fjellet frem. Slik var det mine slektninger opplevde livet der. Jeg tar også med enkelte glimt om hvor de ferdet rundt i Frafjord heia. Deres innerste tanker kommer til uttrykk på så mange vis i «Pigrøys-journalene».

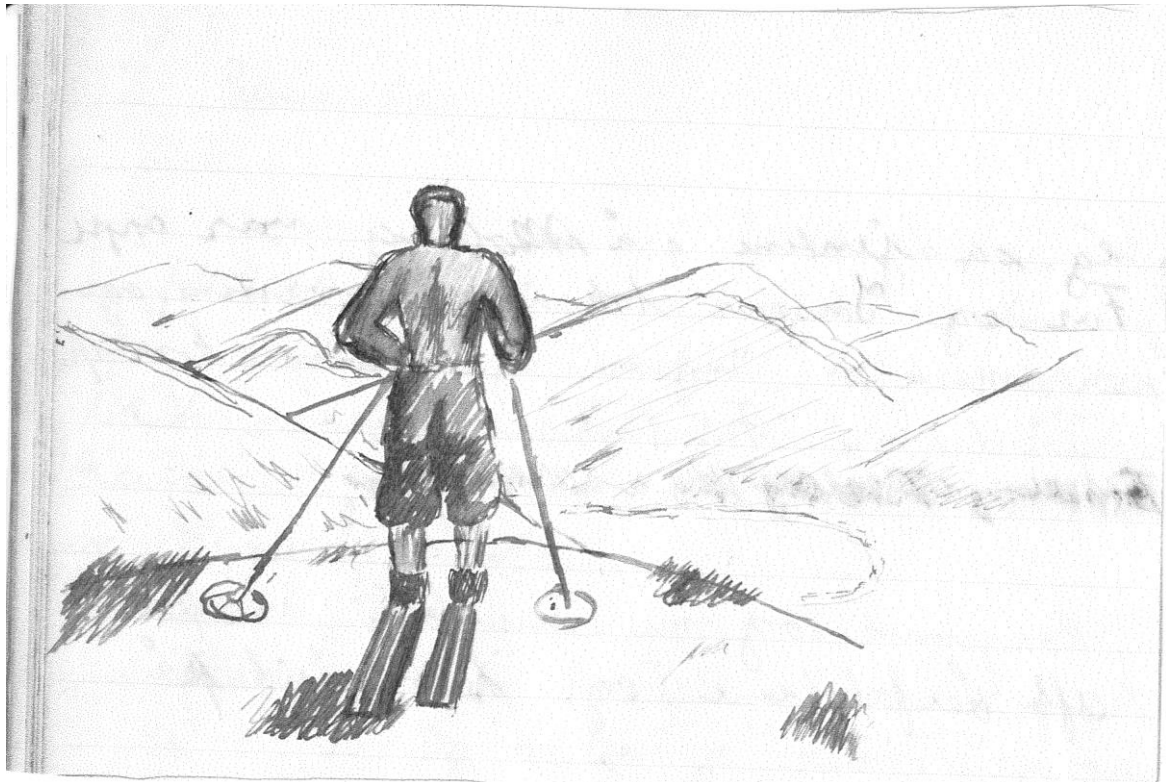
Hvilke tanker satt de med i stille stunder når nattemørket krøp tett inn mot de kalde glassrutene i den gamle Fjellhytta? Emosjoner som kommer til uttrykk er temmelig dypt forankra i kjenslene av tilhørighet og røtter til fjellheim og bygd. Her fins opplysninger som gir meg økt forståelse av hvem de var og hva som tydeligvis speilet deres verdigrunnlag. En dagbok kan si mye om hvem du er som menneske.

I generasjonene som kommer etter vises tydelig sporene av takknemlighet for alle de berikende stunder som fjellet og hyttelivet nede i dalen har gitt dem. Uten Oldefar hadde vi ikke fått disse opplevelsene med uforglemmelige øyeblikk. Han sørget for at etterslekten skulle bli kjent med dette paradiset av en barndomsdal. Det er den rikeste gaven som han har gitt oss.

Fra "Pigrøys"-journal 1, (s.78), påske 1932, Svein Molaug noterer: " Eg var på fjedlet i dag. Det var finfint vær (vær) og føret var noko av det besta eg hev gått på. Det var skare under eit tunna tjukt lag av frosen mjòlsnò (mel-snø). Eg tok turen "Klubben"- Fodnastølsvatnet- Valevatnet til Lauvatnet og tilbars. Eg traff nokon Frafjords og Espedalsfolk på veien."

Mellom Valevatn og Lauvatnet lå Fjellhytta til Leiv Mæle. (Treskjærerkunstneren og felemakeren). Oldefar, Eldar og hans brødre dro også ofte dit for å treffe Mæle og andre som oppholdt seg der. Hyttas navn var "Skansen" og den dukker opp i journalene på 1920 og 1930-tallet. Ingvar Molaug nevner et sted at stokkene i hytta var solide. På en av stokkene

inne i bygget, var det hogget inn en setning med latinske ord. Når tid hytta «Skansen» ble reist på Fjellet vet jeg ikke. Den stod lenge før forfallet fikk ordentlig tak.

Sort-hvit streken av personen på fjellet finnes i "Pigrøys"-journal 1 og er tegnet av Svein Molaug etter en fjelltur Påsken 1932. Antrekket gjenspeiler så tydelig tidsepoken og mannen i ensomheten iblant mektige fjell.

Sjemma summarium: Ein lurtig påsketur, solskin like til siste dagen. Sitt like snø, men den som var, var god. - Klubb-lytta kan vere ein glimrande stasjon, litt "overbefolket", men uvisssande likevel.

Påske varte i år frå 28 - 29 mars.

Takk for no.

Eivind - Ingvar - Svein - Far - Mar - Karen

Fra "Pigrøys"-journal 1, (s.91), 4.januar 1933 i Fjellhytta "Klobben". Svein Molaug forteller: "Jens Harald Benneche og eg hev lege på fjellet i 4 dagar no. Det var ruskje ver alt til siste dagen. Det bles og storma. Ja eg kan visst treffa stemningi med eit framandord,... det "orkanerte"! Anankvar dag snødde det og anankvar dag rigna det, so det var mest ugudeleg å stikka nasen ut or døri. Snøen låg i fenner burtetter og myrane var våte. Men me var no ikkje så vande med godt ver nokon av oss, og so snart det vart ljost, for me ut. Me kom

heim(tilbake til "Klobben") då det tok til og verta myrkt. Klokka det åtte(eide) me ikkje. Me sov ifrå myrket kom til litt fyrr det ljøsna. Hytta var god og varm. I morgo skal me heim att. Det er trist og fara vekk frå dei gilde kveldane i "Klubben" når me sat og turka klær kring byssa (vedkomfyren i kroken) og song "Gluntane" efter beste skyn og evne."

Svein Molaug har tegnet seg selv og kameraten slik de satt foran den lille vedovnen hvor de holdt varmen, koste seg med mat og en god dram. Vi kan se at det ryker fra en gryte som står oppå koke-ringene.

Fra "Pigrøys"-journal 1, (s. 90) 21/10-1932: "No skal me til å gå yver fjellet. Det ser ikkje storarta ut. Han è muggen! Men-, me stig i veg og bryr oss pokkarsen um veret. Syng og vær glad"! Undertegnet Sigurd Tvetraas.

Det er Eldar Molaug og Sigurd Tvetraas som har vært i lag. Sammen drar de over fjellet fra Frafjord og over til Espedalen for å ta rutebåten fra Helle og hjem til Stavanger. Sigurd har vært mye på besøk i "pigrøys"-hytta nede i dalen så vel som i "Klobben" på fjellet.

Fra venstre er Sigurd Tveteraas, Ingvar Molaug og Svein Molaug. Fotoet er tatt nede i dalen mot slutten av 1920-tallet. I bakgrunnen sees en «innsjø» av ferskvann. Den ligger som i en slags "bakevje" før en kommer til begynnelsen av Molaugvatnet nær fiskerforeningen sitt naust. Foto: Eldar Molaug/Ulv P Molaug

Det er Svein Molaug som har tegnet "Klobben" i løpet av påsken 1939. (s. 119 i "pigrøys"-journal 1). Rundt bildet har han skrevet: "Ja no har me vore på fjellet. Me har lege i

Klubben” mest ei heil vika, - far(Peter Laurits) , Borghild (Peters 2. kone Borghild Sandrib) og eg. Nils frå Kopervik (en slektning av 1.kone Eugenie Ellingsen) har og vore med. Der er bra med snø og været har vore uvanleg fint. Det har vore eit eventyr på alle måtar”.

Fra “Pigrøys”-journal 1, (s.107-103), Påsken 1936. Svein Molaugs refleksjoner.

Svein ankommer Frafjord dalen som i dette øyeblikk er ikledd en vakker hvit vinterdrakt som han bemerker seg. Dagen etter er Svein alt på fjellet og på plass i “Klobben”.

Fredag.

Svein: “*Eg kom inn i kveld. Her er månaskin. Fjellsidene lyser i eventyrglans og snøfennene har liksom brodert dei med sylvbeslag. Himmelen tykkjest vera dubbelt så full av skjernar av di han er so liten. Fjellene reiser seg mektige i 2 rader og vert mindre og mindre ut mot fjorden. Det er ein underdal som i slike månelyse kveldar er full av mystikk”.*

Lørdag.

Svein: “*I dag var eg på fjellet. Det var sol ,men lite snø. Det vil seie, snøen var blesen i hop i store fenner. Eg luska langt inn i ensomheten. Når ein går på ski i fjellet er det som om ein ikkje har rist og ro på seg. Ein må høgare og høgare. Eg havna alt på Skjeraknuten. Der fyrst kjende eg meg fri.*

So langt auga rakk, såg eg knaus bak knaus. Langt ute i vest såg eg havet som ei lita strime av sylv. Byen låg som ein liten skoddedott langt burte. Eg tenkte på dei armingane som sveitar og peser, èt og søv i den seige lufti”.

Mandag, I “Klobben”.

Svein: “*Eg sit og kokar mat i kveld. Det er slik ein koselig varme fra byssa (vedovnen i hytta), og det putlar og boblar i gryta. Det er som om nokon strevar med eit eller anna nere i grauten. Mùmlar med seg sjølv, peser og pustar. “Boff – godt, godt-huff”... Det er stùmande mørkt ute. Natta kryper like inntil “huset” og kikkar inn gjennom dei svarte vindaugo. Det er mildvær. Vinden syng i “husnovene”, nynner vemodsfulle tonar, gløymte songar som ingen lenger kan ordi til. Ein fatter berre den sarte, sørgmodige stemningen. Men vinden er ikkje den einaste som syng melankolske songar ut i mørket. Elva syng sine, nynner så jevnt og einstonig, bruser seg ùpp i velde og dør så av igjen til ei stille susing. ... Og trèi (trærne) kviskrar, kniser og brekker. Regndråpane småbankar på ruta og drypper frå takskegget med jevne dunk ned på hella. ... Det er som regndråpane grèt.*

Det er godt og varmt inne, men utanfor er natta våt og kald med allslags klagande lyder”.

Fra “Pigrøys”-journal 3, Eldar Molaug har skrevet et flere siders memoar over sin avdøde venn Leiv Mæle i 1971. Jeg har valgt ut en liten sekvens av teksten som passet inn her. (s.48) En hendelse fester seg i minnet som små glimt. Den fanger en stemning og et vakkert øyeblikk, der musikken blir en formidler uten ord.

Eldar: “*Eg var med far (Peter Laurits) til fjells. Han skulle tala på eit stemne mellom Espedals- og Frafjords-ungdom ein Sundagsmorgon (1920-tallet) i juli med sol og stille. Då me var komne opp mot “Klubben”, høyrde me ein ufatteleg òm... Eit brus av tonar i lufta,...*

Det var Leiv som hadde klatra opp i ei tò høgt oppe i Rùdeknuden,... derifrå kom tonane, og blanda seg med àsùsen og bekkesùrlet.-

Det var liksom all den fagre dagen samla seg og fekk eit uttrykk i fele-ljomen frå Rùdeknuden, - Det blanke Stølsvatnet med gule nøkkeroser i vikene. Blanke bjørkeblad og myrull over myrane... Dei stille grå fjell. – Kun lett bjølletinking når sauene leda på seg”.

Fra venstre er Ingvar Molaug, så oldefar: Peter Laurits Molaug og på enden står farfar: Eldar Molaug. Fotoet er fra 1930-tallet og er trolig tatt ute i hagen til kong Karls gate 37 i Stavanger. Foto:E.M/U.P.M

I "Pigrøys"-journal 1, (s.49) fant jeg et **Dikt** som oldefar skrev 14/4-1930. Dette har han ikke valgt noen overskrift på. Ordene får tale for seg selv. I et dikt er det alltid rom for tolkning. For noen gir innholdet dyp mening, for andre mindre. Vi må huske på den tidsperiode som teksten er skrevet i. Språket er gammeldags-nynorsk. Diktet kunne gjerne vært kaldt; *lengsel*. *En får assosiasjoner til det å lengte etter noe, til fjellet eller at en i det fjerne hører ekkoet av kjente røster som en gang var.* Jeg synes diktet speiler oldefars innerste tanker og kjensler får sitt fødested. Det er noe sart og skjørt over diktet.

*Det kalla og ropa der burte ifrå,
der auster i bergi blå,
det svara ein lengsel so langt so langt,
inn under dei skyene grå.*

*Det kallar, det kallar i stilla stor,
men ikkje med rop og ord.
Det talar i tankar som tendast og flyr,
som blink av ein solglim på fjord.*

*Og lengsel det gret gjennom mange år,
til hugen vart gamal og hard.
Den kallande tonen han vart so sår,
som haustvind i regnvåte skard.*

*Ho kallar, ho kallar den stille røgst,
som svartnande steingrått fjell,
det stengde med dvergmål i skuggelid,
og skumrande gråning kvar kveld.*

*Ein lengsel, ein lengsel som aldri «rann» til
, fløy yver inste bryn,
ei røyst som hev ropa men aldri eins veg,
yver fjelli til vidare syn.*

Av Peter Laurits Molaug 14/4-1930

Refleksjoner over en fjelltur i 2015

En dag visket en stille røst om å dra til fjells. En magefølelse og fornemmelse dro så kraftig i samme retning at jeg valgte "å adlyde". Det ble en berikende tur på alle vis.

Det var steikende «hot» den sommerdagen jeg satte kursen mot fjellbrynet og Fjellhytta, «Klobben». Den stingende varmen svei og steg i takt med antall tilbakelagte høydemetre. Sommervarmen var endelig kommet til Frafjord.

Ved Urdbekk var det en fornøyelse å kunne øse på med friskt, glassklart fjellvann i ansiktet. Nedkjøling trengtes.

Den rennende fjellbekken smaker fantastisk som alltid. Ikke noe springvann smak der nei.

Jeg hadde lenge hatt lyst til å ta «Klobben» nærmere i øyesyn. Alle de muntlige historiene opp gjennom tidene og nedskrevne memoarene hadde gjort inntrykk. Det skapes noen bånd av nærhet til det stedet der far, farfar og oldefar har hatt tilhold og vært så glade. Sånn føles det nå for meg.

Tanken min var å sette seg ned utenfor «Klobben» med en rykende varm kaffekopp og skue utover Stølsvatnet fra det forhøyede utsiktspunktet. Kjenne på atmosfæren med bare å være der. «Lytte til» ekkoet av det en gang så yrende folkeliv. Senke livsrytmen og å la sansene få tune seg inn på lyder og lukter som kun hører fjellet til.

Mens jeg ruslet på stien i streitet begynte jeg mentalt å forberede meg på et sørgelig syn av et eventuelt bygningsforfall på fjellhytta. Et syn som helt klart ville bli litt vemodig. Likevel hadde en drivkraft i meg bestemt at dithen skulle jeg uansett. Jeg hørte til 4. generasjonen som ikke hadde opplevd den legendariske «Klobben». Å sitte utenfor hytteveggen og kjenne litt på stemningen følte definitivt nødvendig.

Beskjeden er fjellhytta i det ellers så mektige fjellandskapet, likevel så stor i tradisjon og kultur. Det kjentes riktig å ta denne turen nå.

*Et foto av min far, Ulv Peter Molaug som er tatt i Frafjord året 1945.
Glade sommerdager.*

Foto: Ulv P. Molaug

Første gang far satte sin fot i "Klobben" var i 1942. I juli 1943 skiver Eldar Molaug:
"Den første veka var kald og regnfull, men so kom eit par herlege sùmarmeke med fjellturar. Ungane (Ulv og Yngvil.)(Dag er ikke født enda) var 3 turar på fjellet. Ein gong låg dei over i Hålandsstølen og ein annan i" Klobben". "(Fra «Pigrøys-Journal» 1, s. 128)

I pigrøys-hytta var i denne perioden: Oldefar, Peter Laurits og Borghild Sandrib Molaug (2. kone), ulv (far), Yngvil (min tante), Anne Marie (farmor) og Eldar (farfar). Senere kom også Svein Molaug (bror av Eldar) og hans kone Ragnhild, Ingvar (også bror av Eldar) og hans kone Sofie og deres eneste datter Elin Molaug. Alle drar til fjells som alltid med mindre helsa er klein eller været er veldig dårlig.

Det som før eksisterte som spredte bruddstykker i journalene over livet i «klobben» og på fjellet, har nå fått en sammenheng. Ved å samle inn og systematisere alt materiale jeg har hatt både skriftlig og muntlig, har dette dokumentet mitt blitt til et lite stykke kulturhistorie. Uten denne tidkrevende jobben, hadde reisen i gammel tid kun blitt igjen som bruddstykker.

Oppå taket til «Klobben» i 1942 sitter fra venstre: Sofie Molaug, Elin Molaug, Ulv Peter Molaug, Anne Marie Witzøe Molaug og Yngvil Molaug (gift Haugen) Nær rund-stokkene oppå torven ser en tydelig at det ligger stein. Dette for å hindre at sterk vind skulle få tak i det sårbare området omkring torvendene og rive dem av. Fotoalbum: Ulv Peter Molaug.

I min oppvekst (f. 1973) hadde vi våre faste "landemerker" på fjellet sammen med far, mor og farfar, og resten av den store slekten. Stedene opplevdes som enestående arena for oss barna i samvær med fettere og kusiner osv. En tradisjon vi har fortsatt med. Da spesielt min søster Marianne, jeg og hennes fire barn. Vi ferdet aller mest langs vestsiden av Stølsvatnet og Fodnastølsvatnet. (På den siden som Kommedalsstølen ligger på). Ved Mortedalsbekken og inne i Lundane likte vi oss best. (Fin sandstrand der!) Av og til dro vi til Sämtjønn, Mortedalstjønn eller rastet ved et av oldefars mange faste kokeplasser for kaffe. Den vi helst benyttet, lå på Østsiden av Stølsvatnet i en liten Vik kort unna "Klobben". Dermed, før vi mindre forbi området nær "Klobben" i min tid.

I fars oppvekst derimot (f.1940) var tidene annerledes. De dro avgårde overalt i fjellheimen. De fartet over til Espedalen flere ganger, ruslet innover i Brådlandsdalen og var i områder tilhørende Rausfjellet. Fra Mån dro de inn Fidjadalen og endte opp på Blåfjellenden. osv. Disse plassene m/flere ønsket vi i voksen alder og utforske mer sammen med far. Men han falt vekk så altfor tidlig. (f.1940-død 2005) Far hadde gledet seg til å bli pensjonist, stresse ned og ville bruke mer tid på å rusle i fjellet. Det var så mye mer som han ville vise oss og barnebarna sine. Men iblant vender livet brått og brutalt. Et Livsbarometer har forandret seg for de som skal leve videre. Kontraster og nyanser i livet blir sterkere og kommer nærmere. Livsperspektivet og innholdet endres også. En verdsetter de små ting og øyeblikk mye mer.

Det var interessant og spennende å høre de gamle fortelle. Jeg ble naturlig lydhør som barn. Far formidlet lokal kunnskap, hytte- og slekts- historikk videre til oss på en engasjerende og forståelig måte. Han understrekte verdien av å ha kjennskap til og ha blick på sammenhenger. En interesse som bare har økt på ytterligere etter hans død.

Jeg vil avrunde det gamle livet med noen linjer som Svein Molaug skrev i «Pigrøys-journal 2 i 1968 (s.173-174) :

«Lauvnesknuten har skodd om pannen og det gustar vestadrag. Klokka på veggen tikkar tida. Sekundene drypp ned i det som var eit djupt kar fylt med tid, der ein berre kan sjå 50 års tid ned i det øvre laget. Der flyt minner frå gyldne sekunder som ein gang draup (dryppet) nedi karet. Det blinkar frå ei grua ved Sliravatnet der ein stor neve legg nèver under ein sotet Kaffikjel. Ein blid stemme ropar: « Nå må dokker komma guttar, maten blir kalde».....

«Den duggvåte engen med gul jonsokblom og øyentrøyst utenfor den fyrste «Pigrøysa». (på Molaug) Det var ein gong og det kjem aldri att.....»

Et møte med Fjellhyttas nye eier.

Jeg trasket over lyngkratt og myr sump før " Klobben" endelig steg frem i det fjerne. Men til min forbauselse var der folk der og etter hvert en åsrygg full av materialstabler. Jøss, fins det enda noen ildsjeler og ivrige tradisjonsbærere som vil sette «Klobben» i stand, undret jeg? Dette var i så fall mer enn forventet. Jeg ble både spent og glad. Ville helst bare løpe bort for å se. Fylt av iver, ville slitne fjellbein helst bare «koste» i vei henover. Men så ville plutselig tankene sette noen begrensninger..... De var jo ukjente mennesker, kanskje det var uhøflig? Passer sikkert ikke? Men hjertet og en god magefølelse vant over nølingen. Jeg gikk bort og hilste på likevel. Takknemlig og glad er jeg i ettertid for møtet med Ann Mari Haver m/fam (f. Håland). Den nye eierens lidenskap for «Klobben» og hyttas historie, gav meg mer gnist til å skrive. Hun kvitterte gladelig med mer tilleggs-informasjon om hytta. Deretter fikk jeg full omvisning innvendig og fikk foreviget alt med fine foto. Jeg ble tilbudt å låne «Klobben» om jeg hadde lyst. Det var et raust tilbud av Ann Mari og noe som jeg slett ikke regnet med å høre. Uten dette hyggelige øyeblikket hadde jeg kanskje ikke gått så i dybden. Første utkast var tenkt en del mindre.

En stor-renovering var atter i gang på fjellhytta. En far, mor og en ung datter(ungdom) hadde brettet opp ermene. Det rutinerte Helikopterfirmaet, Fonnafly, hadde sørget for at alt de trengte av materialer var på plass. «Klobben» ser ut til å ha kommet i gode hender. Ann Mari vil ta vare på de små detaljer som enda eksisterer og vitner om hyttas lange historie. De solide rund-stokkene i takkonstruksjonen innvendig skal ikke rives. Hun ser verdien av å ta vare på. Slike avgjørelser gjør at bygningen får lov til å beholde sin sjarm, sjel og historie. Å restaurere med varsom hånd er klokt. Av interiør fins enda et gammelt bord, en langbenk og krakker. De er godt brukt og har fått sin slitte patina. En aldersperiode har fått satt sine spor i møblementet. Sengebriskene er av yngre dato men fortsatt er de plassert langs langsiden mot øst. Køyene som «hang» oppunder taket er borte for en god stund siden. Disse var før festet med kjettinger til tak-bord/stokker. En enkel kjøkkenbenk har fått sin rettmessige plass i en krok til høyre for vedovnen m/koke-ringer. Fotoer av gamle «Klobbens» storhetstid har fått sin hedersplass på veggen i stua. Et foto-bidrag fra meg kan gi supplement til veggplassen om ønskelig. I Fotografiene speiles opplevelser, minner og samlings-stunder som mange etterkommere aldri vil glemme. Et speil merket av tiden med sorte flekker er også fredet. Eier opplyser at speilet visstnok alltid har hengt i rommet. Hun viser stolt fram en liten kuriositet til. Et stort serveringsfat med en svak rosa-hvit farge, formet som et grisehode. En artig detalj. Denne fjellturen var gull-verdt og jeg gikk derfra med fred og ro i sinnet. Jeg hadde helt glemt kaffen og nistematen og trasket derfor over til et av mine kjente og kjære "landemerker" på andre siden av Stølsvannet. I nærheten av restene til den gamle Molaugstølen ble det en lang rast og der lot jeg inntrykkene få feste seg.

Renoveringen er i full gang sommeren 2015. Pipa som vanligvis stikker opp på denne siden hadde i vinter blåst av sted, forteller Ann Mari. De skal montere en ny.

Foto : Yngvil Une Molaug.2015

Taket måtte byttes. Dette hastet aller mest fordi det var råttent. 25 år var gått siden noe ordentlig vedlikehold hadde blitt utført på Fjellhytta, «Klobben». Den steinsatte muren som før nådde til taket er rast ut og trenger reparasjon.

Foto: Yngvil Une Molaug. 2015

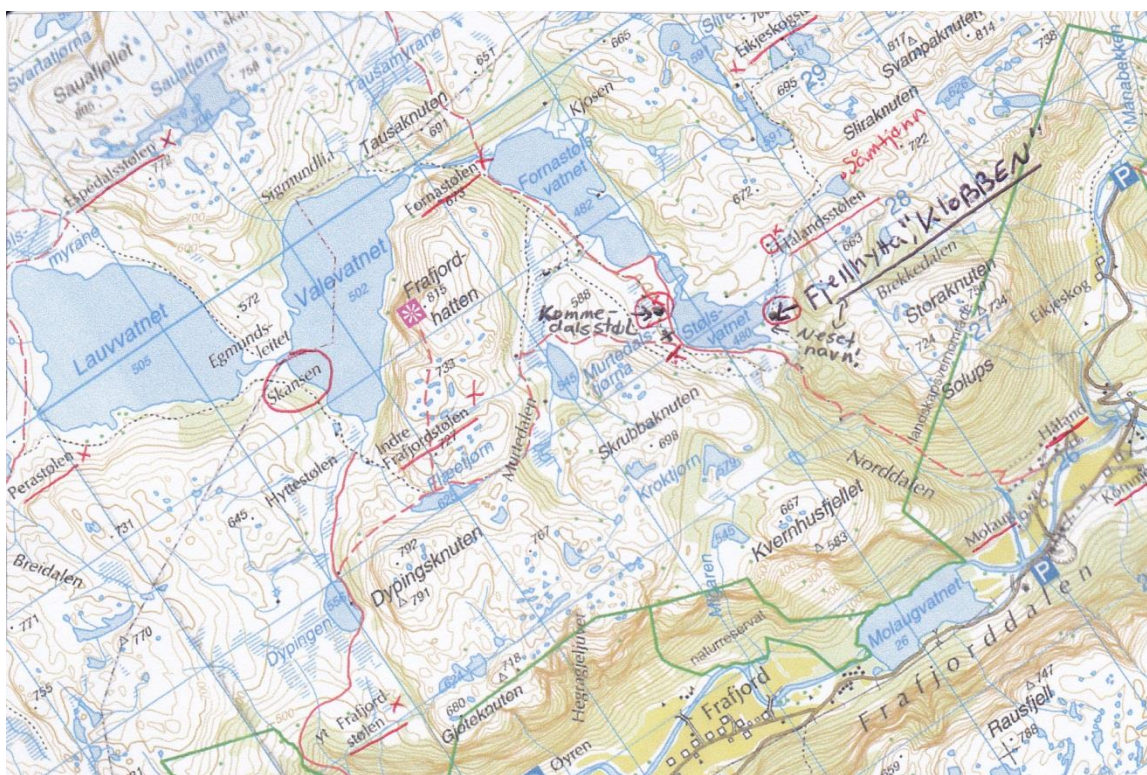
Mange av de gamle fotografiene er knipset fra denne siden. I fasaden var opprinnelig kryss-sprosse vinduer. Nye vinduer skal nå på plass, og da blir det valgt noen som gir mest lys inn. Ved høyre hjørne av hytta var takskjegget før trukket helt ned mot bakkenivået. Det var her som det tidligere var dør i endepartiet. Inngangen er like om hjørnet til høyre. Den gamle steinmuren er bevart. Foto: Yngvil Une Molaug, 2015

Inngangspartiet er noe endret i forhold til sin opprinnelse. «Klobben» har likevel beholdt mye av sin sjarm og særpreg. Skulle jeg vært uenig i et valg så måtte det være den sterke blåfargen fra 1980 tallet. Den står ikke helt i forhold til «Klobbens» verdige 104 år. Før var «fargen» værslitt grå. En gråfarge eller tjærebredt brunfarge hadde harmonert bedre etter mitt syn. Fjellhytta har en identitet som ikke andre ordinære hytter i området har. Foto: Yngvil Une Molaug, 2015

Innerst i hjørnet står den gamle vedovnen m/kokeringer. Fremdeles tørkes håndklær over ovnen. Legg merke til rund-stokkene i taket. På veggen over vinduet henger et par gamle ski. De har vært brukt av folk som har vært i «Klobben» ved påsketider. Opp under taket henger en solid bunt med fiskestenger. Ingen tvil om at fiske var viktig. Øyvinn Håland forteller at han i ungdomstiden dro opp en aure fra Stølsvatnet som målte hele 67cm.

Kartutsnitt over Fra fjordheia. Vi ser Stølsvatnet med «Klobben» merket inn til høyre. Like nedenfor sees neset som stikker ut i Stølsvatnet. Kilder (muntlige og skriftlige), vil ha det til at «Klobben» har blitt oppkalt etter dette neset. Legg merke til alle Stølene i området. Ikke alle er skrevet inn i kartet. Kommedalsstølen var ikke merket inn. Ikke langt fra Kommedalsstølen (på Vestsiden) lå tidligere Molaugstølen. Den var plassert nærmere Stølsvatnet (omtrent v/ rødt avmerket kryss) og mye lengre nede i terrenget. Ruinene fins enda.

En vakker utsikt. I det fjerne skimtes «Klobben» på andre siden. Vi ser også frontpartiet på den» knudrete snuten» til neset som ender ut i Stølsvatnet.

Foto: Yngvil Une Molaug.

Jeg har lyst til å slutte av historien om Fjellhytta med et eget dikt. I en stille stund ved Stølsvatnet, var det noen tanker som strømmet på og inntrykk som festet seg.

Dikt

I Stølsvatnet speiles tiden

Over speilblank flate på Stølsvatnet speiles tiden, alltid.
På høylys dag og månelys kvelder, når vinden har stilnet.
Et glimt skal snart veves inn og bli til fortid.

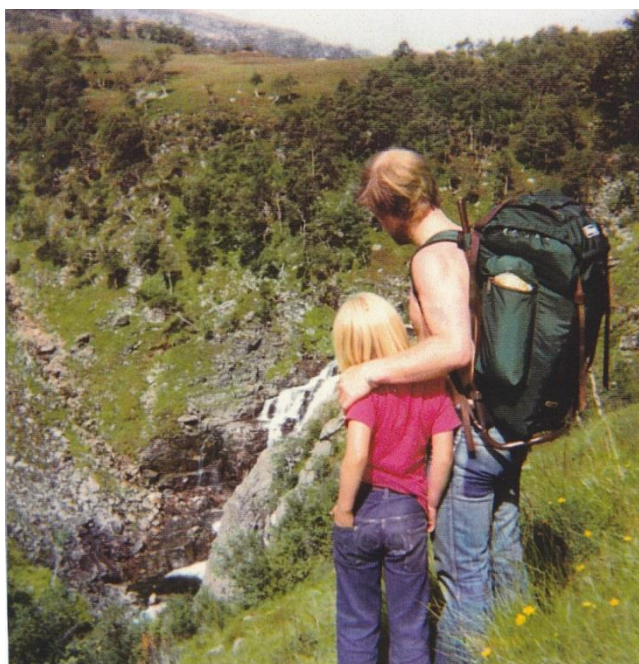
Vatnet speiler urete kjeder av stein nær vannkanten,
irrgønt lav, rustbrune strandsteiner, lilla lyng og værslitte fjell.
Watnet speiler fargerike blomster, buskete sølvvier og grønne mose-puter.
De pynter alle Stølsvatnet`s ansikt.
Et fargespill som bare hører fjellheimen til.

I kort stund Speiles en travel turgåer med ryggsekk,
snart snuten til en nysgjerrig frosk.
Myrullen som nikker svakt i et vinddrag.
Et knippe fjellblomster som skjelver i sommertrekken.
En dvergbjørk luter lett mot vannspeilet.
En fjellaure napper i overflaten og avsetter ringer,
som snart tar Stillbildene med på reisen mot evigheten.

Stølsvatnet speiler Himmelhvelvets værskifter,
naturens dramatik,
hjorten som grasiøst vandrer over myrene i skumringstimen,
om litt også ansiktet mitt og kaffekoppen.
Når dagen er på hell stryker kveldsvinden speilbildene varsom bort.
De bevares i dypet av Stølsvatnet,
forankres i mitt minne.

I måneglansen glir skygger forbi over alle fjellvatn.
Florlette konturer av skikkelser som en gang var.
De som tråkket stiene åpne,
for oss.

Et dikt av Yngvil Une Molaug,
August 2015

Far og meg på en av mange Fjellturer i oppveksten. Min første tur på fjellet var fra 3 års-alderen. Vi er ved avsatsen i kleivane og er snart oppe på fjellet. I det fjerne skimtes fjellvidden. Nedenfor buldrer fossen med det underlige navnet «Rauholsfossen» hvilket ikke er oppkalt etter noen kroppsdel. Det er rødfargen i berget nedi dypet (holet) som har gitt opphav til dette navnet. (Kjemikalier i berg/Stein/jord)). Her er det Fargen som merker ut stedet. Derav ordet «Rau» som i Raude farge. (rødt). På fotoet er: Yngvil Une Molaug og Ulv Peter Molaug i 1980.

Foto: Yngvil Une Molaug

Etterord

Etter beste evne har jeg samlet «trådene» omkring hyttetradisjonen «Klobben». En tradisjon som har fulgt slektsledd etter slektsledd. Jeg har samtidig forsøkt å belyse den spesielle Fjellkulturen som etablerte seg i Frafjordheia. Undringene omkring byggeår er på plass. Mysteriet omkring hvem som var opprinnelsens initiativtakere i 1911 og stod som eiere av fjellhytta, er langt på vei besvart. I tillegg fikk jeg «rammet» inn en bygningshistorisk del. Opphavet til navnet «Klobben» er vi forhåpentligvis blitt litt klokere på også. I denne folkelivsskildringen har leseren blitt med på en reise i hva en oldefar og farfargenerasjon tydeligvis verdsatte på den tiden. Tanker omkring hvordan naturen påvirker sinnelaget vårt er selvsagt også et underliggende tema i mitt dokument. Følelsen av tilhørighet og røtter får et sterkt fokus med rette. Dette med å høre til et sted og kjenne på et trygt fotfeste, har stor betydning spesielt i en oppvekstfase.

Det har vært et omfattende arbeid å lete frem alle detaljene, for deretter å sette historien om «Klobben» i system og perspektiv. All informasjon og bilder lå selvsagt ikke i en lagelig rekkefølge. Ved hjelp av kilder som f.eks: journaler tilhørende «Pigrøys-hytta», gamle fotoer, egne nedtegnelser, muntlige opplysninger fra eiernes etterkommere og intervjuer med andre som vet noe, har nå fjellhytta «Klobben» fått en verdig omtale synes jeg.

En kunne selvsagt tilført enda mer på opplevelseshorisonen. Jeg har valgt å gjøre en avgrensning her. Et mål med dokumentet var å gi innholdet bredde. Hensikten var å gi en presentasjon som tilførte mangfold til historien om «Klobben» og fjell-livet der.

Jeg valgte utdrag av nedskrevne memoarer og refleksjoner der mine forfedre forteller. I kategorien fjellturopplevelser kunne et eget kapittel vært skrevet, for så mye materiale fins det i «Pigrøys»-jornalene om dette temaet. Ferie med fritidsopplevelser hører til i en hyttebok.

Å jobbe med dette dokumentet har vært som å dra på en lang reise. Det har gitt meg veldig mye. En slik «tidsreise» gir gjerne opplysninger om hvem vi selv er. Grunner vi på tilsvarende spørsmål som de gamle gjorde osv. Jeg har iallfall fått mer grunnleggende innsikt i hvem mine forfedre egentlig var. Samtidig har en blitt mer bevisst på egne iboende egenskaper. En forstår mer av hvor enkelte interesser kommer ifra. Jeg kan lett relatere til og følge deres tanker og refleksjoner. Deres livsfilosofi føles som et kjent terreng. Innsikten har bidratt til å utvide horisontene på mange vis.

Jeg har ikke selv opplevd atmosfæren med å være i «Klobben», men jeg har uendelig mange gyldne minner fra «fjelllivet» likevel. I tillegg har hyttelivet og opplevelser nede i Frafjorddalen tilført slekten ubeskrivelig mye. De lyseste minnene i fra min barndom, oppvekst og voksen alder er uten tvil forankret i Frafjord. Plassen har for meg vært et livsviktig holdepunkt i livet. Opplevelsene på hytta og i dalen skapte et fundament av håp og trygghet, og var i sterk kontrast til den daglige livserfaringen som en levde konstant i i hjembyen. En oppvekst med motsatte fortegn i stummende mørke.

Jeg og mine slektninger kan takke oldefar for at han en gang la forholdene rette for at vi kunne ha glede av hyttelivet og få ta del i de eventyrlige opplevelsene på fjellet. En gave som har tilført etterslekten et hav av minnerike øyeblikk og stunder.

© copyright.

Ettertrykk ikke tillatt.

Et dokument skrevet av: Yngvil Une Molaug. Dato. 21.10.15

Adr. Skjebstadveien 16 b, 4513 Mandal.

På Stokka i Stavanger.

Et staselig bilde av oldefar, Peter Laurits Molaug i finstolen. Fotoet er tatt på stokka i Stavanger.

Årstall kan være mellom 1900-1915. På bilder fra 1920tallet ser det ut til at barten er borte. Ansiktstrekkene er i tillegg mer ungdommelige her.

Foto: Ulv Peter Molaug.

Kilder:

Skriftlige og muntlige, samt bilder/illustrasjoner – eiere.

Kategori: private dagbøker: I privat eie: Yngvil Une Molaug .Pigrøys-hyttas eier siden 2003.

«Pigrøys»-journal 1 (skriftlig, upublisert materiale, 152 sider)

«pigrøys»-journal 2 (skriftlig, upublisert materiale, 185 sider)

«Pigrøys»-journal 3 (skriftlig, upublisert materiale, 278 sider)

Stadnavn Dokument/verk av Eldar Molaug år 1933. (På 159 sider/ pluss register.) Han samlet inn 3330 navn over området Fossan(Forsand) Herad, Høgsfjord Prestegjeld i Rogaland i perioden 1923-1933. (Frafjord hørte til Forsand Kommune tidligere, nå Gjesdal Kommune) Stadnavn- dokumentet er i kategorien upublisert materiale. Jeg har en bevart kopi av dokumentet i privat eie. Originalen ligger ved universitetsbiblioteket i Stavanger som følge av at en tidligere elev av Eldar Molaug aldri returnerte dokumentet til sin rettmessige eier.

Slik kom Stadnavn-verket på avveie med resultat at oppgaven ikke ble ferdig. Eldar skulle utvide dette verket. Materialet var opptakten til det som skulle ha blitt til en doktorgradsavhandling over emnet Stadnavn.

Tilleggsopplysninger om Vålands- og Haalands folk:

Slektsbok utgitt i 2010 av: Per Terje Haaland og Reidar Frafjord

(Tore Toresen Haaland og Kristi Samuelsdatter Fossmork og deres etterkommere. Fødselsår, personer og omtale.

Muntlige tilleggsopplysninger er gitt av:

Ann- Mari Haver, (f. Håland) f.1963.

Øyvinn Håland, f. 1932.

Kjell A. Haaland, f. 1945

Tor- Kåre Vaaland, f. 1939

Herborg Bergitte Gudmundsen (f. Molaug) f.1927.

Aud Odrun Molaug Larsen, (f.Molaug) f.1929.

Min tante, Yngvil Molaug Haugen, f. 1937. (gift m/ Paal-Helge Haugen)

Samt egne opptegnelser etter gjenfortellinger fra far: Ulv P. Molaug, f. 1940

farfar: Eldar Molaug, f. 1902. Svein Molaug, f. 1914. farmor: Anne Marie Witzøe Molaug, f.1909

Fotografier og Tegninger:

Foto s. 1 Peter Laurits Molaug. Årstall 1930-tallet. «Klobben»

Foto s. 4 Herborg Bergitte Gudmundsen (f. Molaug) Hålandsstølen. Årstall 1946.

Foto s. 6 Ulv P. Molaug. «Klobben» innvendig. Årstall 1942.

Foto s. 7 Kjell A. Haaland. «Klobben» Årstall før 1945 (fordi Teodor er død vinteren 1945.)

Foto s. 12 Aud Molaug Larsen, 2.stk. Årstall 1932.

Utklipp s.13 "Pigrøys-journal" 1. Årstall 1973.

Foto s. 16 Ulv Peter Molaug på vei til fjells på snøføre. Årstall 1929/30.

Foto s. 17 Eldar Molaug/Ulv P Molaug. Årstall 1931.

Foto s. 19 Eldar Molaug/Ulv P Molaug. Årstall 1931.

Foto s. 20 Øyvind Våland/ Tor- Kåre Vaaland. Årstall før 1945 (Teodor er død vinteren 1945)

Tegnet bilde og tekst s. 21 Svein Molaug i «Pigrøys-journal» 1. Årstall 1932.

Tegnet bilde øverst s. 22 Svein Molaug. Årstall 1933,

Nederste tegning av Eldar Molaug i «Pigrøys-Journal»1. Årstall 1932.

Foto s. 23, øverst Eldar Molaug/Ulv P Molaug. Årstall ca 1928/29,

Tegning nederst av Svein Molaug i «pigrøys-journal» 1. Årstall 1939.

Foto s. 25 Eldar Molaug/Ulv P Molaug. Årstall 1930-tallet.

Foto s. 27 Ulv P. Molaug. Årstall 1945.

Foto s. 28 Ulv P. Molaug. Årstall 1942.

Foto s. 30 Yngvil Une Molaug. Begge. Årstall 2015

Foto s. 31 Yngvil Une Molaug. Begge. Årstall 2015

Foto s. 32 Yngvil Une Molaug. Øverst. Årstall 2015. Kartutsnitt over Frafjordheia, Nederst.

Foto s. 33 Yngvil Une Molaug. Stølsvatnet. Årstall 2015

Foto s. 34 Yngvil Une Molaug. Fotografert av mor: Marit Irene Molaug. Årstall 1980.

Takk til alle som har bidratt med sine fotografier, små historier og øvrige opplysninger til dette dokumentet. En spesiell takk vil jeg likevel rette til Herborg Bergitte Gudmundsen, Aud Molaug Larsen og Åsmund Molaug. Dere har bidratt mye. Ikke bare i dette dokumentet men også i andre fortellinger som jeg holder på med om gårdene og trevarefabrikken på Molaug i Frafjord. Dere har alle vært ivrige på å fortelle fra gamle dager. En blir aldri lei av å høre på. Alle samtalene vi har hatt, har bare gitt meg enda mer motivasjon til å fortsette å skrive. Muntlige historier fra det gamle livet må nedtegnes hvis ting skal bevares ellers blir de borte for oss. Uten de gamle sine fortellinger viskes deler av fortiden ut. Spesielt i de tilfelle hvor det finnes få skriftlige kilder som er tatt vare på. F.eks brev, dagbøker, tegninger, journaler m.m. Vi får bare bruddstykker av et liv, et foto som forteller noe eller gjerne bare fraksjoner av historier og folk som har levd. Når ting blir samlet inn og satt i et sammenhengende system, blir det til slutt et lite verk med lokalhistorie som forhåpentligvis kan være til glede for andre mennesker også.

Ved Stølsvatnet på fjellet i Frafjordheia.

Fra en nydelig sommerdag på fjellet i 2012 sammen med min søster Marianne Molaug, nevø Fredrik Molaug Eriksen, niese Frida Molaug Eriksen og min ektemann Per Arvid Olsen. På slike dager som dette er fjellet den beste plassen å være. Her er vanvittig vakker natur. På bildet er: Yngvil Une Molaug. Foto: Per Arvid Olsen.